

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O.P.S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

KYNOLOGIE V BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽKÁCH

Autor práce: Eliška Nedvědová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: plk. Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2014

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci.

Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce plk. Mgr. Štěpánu Kavanovi, Ph.D.,
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

NEDVĚDOVÁ, E. *Kynologie v bezpečnostních složkách: bakalářská práce.*

České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2014. 77 s.

Vedoucí bakalářské práce: plk. Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Klíčová slova: kynologie, služební plemena psů, výcvik, četnictvo, policie

Práce pojednává o kynologii v bezpečnostních složkách, především se zaměřením na policii, armádu a vězeňskou službu. O jejím vývoji, možnosti využití služebních psů pro tyto složky a podpoře v legislativním prostředí. Díky čerpání z policejních předpisů, literatury a rozhovorům se zkušenými profesionálními kynology je popsáno nejen široké upotřebení, ale i zdůrazněn velký přínos kynologie pro policii a bezpečnostní složky jako celek.

ABSTRACT

NEDVĚDOVÁ, E. Cynology amongst security forces: bachelor thesis.

České Budějovice : The College of European and Regional Studies, 2014. 77 p.

Supervisor : plk. Mgr. Štěpán Kavan, Ph.D.

Keywords: cynology, service dog breeds, dog training, gendamerie, police

This thesis deals with cynology amongst security forces, focusing on police, army and prison service. It follows its development, utilization of service dogs for these forces and its legal support. It describes the wide use of cynology on the grounds of police regulations, literature and interviews with experienced professional dogtrainers to illustrate the contribution of cynology for police forces and other security forces in global.

Úvod.....	8
1 Cíl a metodika bakalářské práce.....	8
1.1 Metody použité k tvorbě bakalářské práce	9
2 Vymezení základních pojmů	9
3 Historický vývoj kynologie v bezpečnostních složkách.....	11
3.1 Ze psa divokého, nejlepší přítel člověka	11
3.2 První druhová dělení	12
3.3 Počátky kynologie ve vojsku, četnictvu a policejní službě.....	13
3.4 Četnická kynologie na území našeho státu poč. 19.st. s přihlédnutím k právní podpoře.....	13
3.5 První zkušební řád pro policejní psy	16
4 Právní podpora práce služebního psa v bezpečnostních složkách.....	27
4.1 Podmínky pro koupi služebních psů pro potřeby Armády ČR	27
4.1.1 Kategorie psů hlídacích a strážných	29
4.1.2 Kategorie psů pro speciální pachové práce	30
4.1.3 Kategorie psů pro záchranné práce.....	31
4.1.4 Kategorie psů pro stanice biologické ochrany letišť	31
4.2 Zákonná úprava uplatnění služebních psů pro potřeby Policie ČR.....	31
4.2.1 Využití služebních psů na útvech Policie ČR.....	34
4.3 Zákonné opodstatnění použití sl. psa ve Vězeňské sl. a just. strážní ČR	35
5 Rozsah použití služebních psů se zřetelem na plemeno a povahu.....	36
5.1 Německý ovčák	41
5.2 Knírač	43
5.3 Rotvajler	43
5.4 Dobrman.....	44
5.5 Výmarský ohař krátkosrstý	44
5.6 Novofundlandský pes	45

5.7 Belgický ovčák	45
5.8 Charakteristika povahových odlišností.....	46
6 Vývoj odborných specializací	48
6.1 Metoda pachové identifikace.....	49
6.2 Vyhledávání výbušnin.....	51
6.3 Detekce akceleračních.....	52
6.4 Vyhledávání lidských ostatků	54
6.4.1 Pach mrtvého těla	54
6.5 Vyhledávání omamných a psychotropních látek.....	56
7 Šetření s odborníky na jednotlivé specializace	58
7.1 Záchranář a vyhledání lidských ostatků	58
7.2 Služební psovod a vyhledání výbušnin	62
7.3 Zaměstnanec chovatelské stanice služebních psů Libějovice a jejich výchova pro Policii ČR	66
8 Zhodnocení přínosu kynologie pro bezpečnostní složky	69
Závěr	71
Bibliografie	73
Seznam zkratk	76
Grafy	77

ÚVOD

Téma mé bakalářské práce „kynologie v bezpečnostních složkách“ mne oslovilo ihned při prvním prohlížení možných témat. Sportovní kynologií se zabývám již mnoho desítek let a při volbě studijního oboru jsem si bez zaváhání zvolila bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě. A právě v zaměření mé bakalářské práce vidím vhodné propojení sportovního koníčka se zaměřením mého studijního programu. Kynologie má v naší republice velice dobrou úroveň a jméno služebních psů vycvičených v České republice je známkou vysoké a vyhledávané kvality. Měla jsem možnost se seznámit a spolupracovat s mnoha lidmi, kteří připravují služební psy pro policii a současně i aktivně působí ve sportovní kynologii. Jsou to většinou velice zkušené kynologové s mnohaletou praxí a bude mou snahou od nich získat cenné informace, především v oblasti specializace služebních psů.

Při sběru potřebných materiálů, se mi počala generovat velmi široká škála nejrůznějších specializací služebních psů a přidáme-li povahové předpoklady jednotlivých služebních plemen, spojené s genetikou a reflexy získané výcvikem, otevírá se velice zajímavé téma, které bych ráda doplnila ještě o pohled legislativní podpory služební kynologie v naší republice.

1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Cílem této bakalářské práce je charakteristika využitelnosti kynologie v bezpečnostních složkách a její podpora v legislativním prostředí. Zpracovat vývoj od dob četnictva až po současnost a ukázat možnosti využití služebního psa v kriminalistické praxi, jako významný psychologický aspekt působící na pachatele trestných činů. Jsem přesvědčena o tom, že služební pes je nepostradatelnou součástí policejní práce. Vzhledem k rozsahu mé bakalářské práce a jejímu odbornému zaměření bylo řešení tématu „kynologie v bezpečnostních složkách“ soustředěno na složky Armády České republiky, Policie České republiky a Vězeňské služby České republiky. Součástí bakalářské práce je i pohled na právní podporu použití služebního psa u jednotlivých složek. Dále jsou v práci ukázána jednotlivá plemena služebních psů, jež s přihlédnutím k jejich typickým povahovým vlastnostem, mohou být využita při nejrůznějších odborných specializacích. Za pomoci polo strukturovaného rozhovoru s několika kynologickými odborníky, je vyhodnocen přínos kynologie do

bezpečnostních složek a její odborný růst, v prostředí dnešní přetechnizované doby.

1.1 Metody použité k tvorbě bakalářské práce

- Sběr dat – základní metoda, při které dochází ke shromažďování údajů z různých zdrojů a jejich sjednocování. Například využití poznatků časopisů, internetu a také knih, uvedených v seznamu použité literatury.¹ Tato metoda byla upotřebena při získávání podkladů z odborných knih, elektronických materiálů či zákonů.
- Analýza – myšlenkový postup/proces spočívající v rozložení poznávaného předmětu/jevu na jednotlivé části, jednodušší prvky s cílem vymezení podstatných znaků, pořádání, třídění dat do základních skupin.² Analýzy bylo užito při zkoumání jednotlivých povahových vlastností a jejich rozložením na jednodušší pochopitelné informace o povahových rysech, typických pro určité plemeno nebo pouze pro jednotlivce
- Syntéza – spojení, sjednocení, systémový souhrn.³ Použití této metody se uplatnilo při tvorbě kapitol z více zdrojů a spojování jednotlivých informací, získaných z použitých zdrojů.
- Dedukce – vývod, závěr, logické odvozování, vyvozování nových závěrů.⁴
- Polo strukturovaný rozhovor je částečně řízený rozhovor, kdy jsou předem připravené dané soubory otázek, které musí odeznít, avšak jejich pořadí se může měnit. Tazatel může znění otázek pozměnit na základě znalostí respondenta, může také pokládat doplňující otázky. Při této variantně je zpracování získaných informací jednodušší než u volného rozhovoru.⁵

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Služební psi – zahrnují skupinu několika vývojově nepříbuzných plemen, která se zvláště dobře hodí k tzv. policejním účelům, především k obraně a stopování. Jejich

¹ *Sběr dat* [online]. Praha : Wikipedia, 2012 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sb%C4%9Br_dat>.

² *Analýza* [online]. Praha : Slovník cizích slov, 2005 [cit. 2013-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/analyza>>.

³ *Syntéza* [online]. Praha : Slovník cizích slov, 2005 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/synteza>>.

⁴ *Dedukce* [online]. Praha : Slovník cizích slov, 2005 [cit. 2013-12-29]. Dostupné z WWW: <<http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/dedukce>>.

⁵ REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1.vyd. Praha: Grada, 2009, s. 8.

společným znakem je nedůvěřivost k cizím lidem, ostrost, ostražitost, nebojácnost, útočnost, snadná učenlivost a věrnost svému pánu. Jsou to vesměs psi ušlechtilé tělesné stavby, prostředně velcí, silní, svalnatí, mrštní a vytrvalí, schopní značné tělesné námahy a především psi s výborným čichem. Jakmile byly poznány jejich vlastnosti a schopnosti, rozšířilo se jejich používání po celém světě. Zároveň se také zvětšil okruh způsobu jejich použití k nejrůznějším službám člověku. Služební pes se dnes používá nejen jako policejní pes při doprovodu a obraně, ale též jako hlídací a strážný pes a v neposlední řadě jako pes cvičený k vyhledávání lidí zasypaných lavinami nebo troskami budov, jakož i jako pes vojenský. Služební plemena získala mnoho nadšených obdivovatelů, kteří je ze sportu cvičí, vodí na zkoušky a chovají. Tato sportovní stránka držení služebních psů ovlivnila jejich rozšíření a oblibu na celém světě.⁶

Kynologie - se zabývá studiem psů jako živočišného druhu z biologického hlediska. V praxi tedy znamená, že se jedná o studium psů a všeho, co je s nimi spojeno. Dělí se na dvě odvětví, služební a sportovní kynologie. Služební kynologie - je zejména oborem sloužícím policii, celní správě, obranným složkám a strážcům majetku se psem.⁷

Kriminalistická odorologie – je věda, zabývající se identifikací osob podle pachu a zkoumáním pachů věcí. Pachem rozumíme plynnou látku, která je schopná po dosažení určité koncentrace vyvolat čichový vjem u člověka nebo u zvířete, případně být zaznamenána za pomoci analytického přístroje. Lidský pach, neboli také tělesný pach, je oproti ostatním pachům významně složitější a zatím není známa metoda, která by umožňovala využití technických přístrojů na jeho zjištění. Z tohoto důvodu má v této oblasti využití služebních psů pro policejní účely nezastupitelnou úlohu.⁸

Pachová stopa - každý člověk jako zdroj tzv. tělesného pachu zanechává, na místech kde přebýval, pachové stopy. Vědeckým zkoumáním bylo zjištěno, že tělesný pach jednotlivce se vyznačuje natolik specifickými vlastnostmi, že by bylo možné aplikací vhodné vědecké metody srovnáním pachové stopy sejmuté na místě trestného činu a pachu sejmutého z těla podezřelé osoby jednoznačně odůvodnit závěr, že pachová stopa zajištěná na místě trestného činu náleží právě jen podezřelé osobě.⁹

⁶ NAJMANOVÁ, D., HUMPÁL, Z. *Atlas plemen psů*. 1.vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1981, s. 62.

⁷ *Kynologie* [online]. Praha : Wikipedie, 2014 [cit. 2014-01-17]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kynologie>.

⁸ *Kriminalistická odorologie* [online]. Praha : Bezpečný kraj, 2014 [cit. 2014-01-16]. Dostupné z WWW: < <http://www.bezpecnykraj.cz/kriminalisticka-odorologie-policie-ceske-republiky.aspx> >.

⁹ *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení* [online]. Praha : Eprávo, 2003 [cit. 2014-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pachova-stop-a-jako-dukaz-v-trestnim-rizeni-20647.html>.

3 HISTORICKÝ VÝVOJ KYNOLOGIE V BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽKÁCH

3.1 Ze psa divokého, nejlepší přítel člověka

Ještě dříve než nám mohou doložit historické záznamy, došlo ke sblížení a postupem času i k oboustranně výhodnému soužití psa a člověka. Zbytky potravy byly pro divokého psa snadnou a bezpracně dostupnou obživou. Na druhé straně člověk postřehl, že jakékoliv bližící se nebezpečí slyší a vnímá pes podstatně dříve, než cokoli zaznamená člověk. A tak oba živočišné druhy zjistily, že je pro ně vzájemně výhodné, když budou žít vedle sebe. Došlo tedy ke zdomácnění divokého psa, a protože člověk se hlavně věnoval lovu zvěře, chovu dobytka a ochraně svého zvětšujícího se majetku, přirozeně se dostáváme k prvotnímu rozdělení jednotlivých plemen do skupin psů loveckých, pasteveckých a strážních. Oddanost a zarputilost, s jako je schopen pes bránit majetek a život svého pána, brzy učinila z tohoto zvířete, nejlepšího přítele člověka. Jeho věrnost a oddanost byla opěvována i starověkými kulturními národy. Peršané, ve svém sborníku náboženské nauky, vyzdvihují psa pro jeho sílu chránit člověka před zlými duchy a v této společnosti má i vysokou hodnotu. Perská sbírka zákonů říká, že hlas psa ničí zlo a kdo by jej úmyslně zranil či usmrtil, čeká jej nejprísnejší potrestání.¹⁰

Současná plemena psů prošla složitým procesem zdomácnění a dnešní psi vykazují v porovnání s vlkem výrazné odlišnosti. Jsou to především domestikační změny:

- zmenšení hmotnosti mozku, stejně velký a stejně těžký pes má v porovnání s vlkem až o 30 procent menší hmotnost mozku. Zmenšují se smyslová centra, zhoršuje se samostatnost při řešení problémů, avšak stoupá závislost na člověku.
- vlk je převážně masožravec a jako takový, má poměrně krátký zažívací trakt. Masitá potrava se tráví hlavně v žaludku, který je u vlka velký, to mu umožňuje pozřít najednou až 8 kg masa. Oproti tomu pes je všežravec a z tohoto důvodu u něj došlo k prodloužení střev. Tím následně i ke zvýšení plodnosti v porovnání s vlkem. Vlíčice hárá jedenkrát do roka a rodí menší počet mláďat. Feny kulturních plemen psů hárají obvykle dvakrát ročně a u velkých plemen není 12 narozených štěňat ve vrhu ničím výjimečným

¹⁰ KOLEKTIV ODBORNÍKŮ-KYNOLOGŮ. *Speciální výcvik psů*. 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1955, s. 9.

- pozorujeme i změnu v délce a struktuře srsti. Setkáváme se s úplnou absencí srsti například u naháčů a naopak s extrémně dlouhosrstými plemeny jako je afgánský chrt nebo jorkšírský teriér
- typickou domestikační změnou jsou svislé ušní boltce, výskyt kožních řas a záhybů. Zkrácení horní čelisti například u boxera, anglického buldoka či pekinéze. Úplně první domestikační změnou, která se projeví během tohoto procesu nejdříve, je zakroucený ocas. Tento jev lze pozorovat i u primitivních plemen, které člověk nejméně zasáhl svým šlechtitelským vlivem.¹¹

3.2 První druhová dělení

Základy rozdělení psů do jednotlivých plemen můžeme pozorovat již z dávných vykopávek na nejrůznějších místech světa. Z těchto vědeckých poznatků bylo stanoveno základní rozdělení jednotlivých psích druhů:

- *Canis familiaris palustris* – vznik špiců, pinčů a teriérů
- *Canis familiaris inostranzewi* – severská, pastevecká a dogovitá plemena
- *Canis familiaris matris optima* – ovčáci
- *Canis familiaris intermedius* – lovecká plemena, pudli
- *Canis familiaris leineri* – nejpravděpodobněji chrti¹²

Toto rozdělení je však velmi základní. Postupem času, jak člověk začal upřednostňovat určité charakterové nebo fyzické vlastnosti psa, preferoval pro danou oblast určité psí druhy a postupem času se snažil vyšlechtit lepší, odolnější a ideálnější plemeno. O řízeném chovu na základech genetiky můžeme hovořit však až od počátku minulého století. V této době se začíná se základní evidencí chovného materiálu a to vede k založení první plemenné knihy a vytvoření standardu jednotlivých, uznaných plemen. Plemeno je definováno jako: Zvířata téhož druhu, stejného genetického původu, shodných morfologických, fyziologických a psychických vlastností. Populace je dostatečně velká, plodně se mezi sebou rozmnožuje a její typické vlastnosti se přenášejí na další potomstvo.

Tím jsou položena základní pravidla pro chov tzv. čistokrevných jedinců a také je stanoveno, které povahové vlastnosti či exteriérové znaky budou pro další chov vyřazující a nechtěné. A tak se ze záliby a lásky ke psu, stává obor kynologie, který

¹¹ ŠEBKOVÁ, N., HARTL K., *Kynologie*. 1.vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2007, s. 2.

¹² RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 15.

postupně zaujímá své místo i ve vojenské oblasti či strážní službě.

3.3 Počátky kynologie ve vojsku, četnictvu a policejní službě

Jako první začala využívat schopností psa pro vojenské účely ruská armáda. Vyhledávání zraněných nebo mrtvých, ale také pronásledování uprchlíků nebo jako poslové do míst, které byly člověku nebezpečné. Tam všude našel pes rychle své uplatnění a jsou tedy položeny základy pro využití ve službě hlídkové, strážní, sanitní nebo spojovací. V první světové válce Německo výrazně rozšiřuje počty vycvičených psů, na obsazeném území je dokonce zabavuje a zřizuje v Německu řadu psinců. S precizností sobě vlastní se odborníci věnovali šlechtění povahově i fyzicky nejvhodnějších jedinců. Úspěšné uplatnění psů ve válečném tažení brzy vyvolalo potřebu i u jiných armád, vybavit se větším počtem vhodných služebních psů a využívat je především pro službu spojovací. Uplatnění psa v policejní praxi vidíme již na počátku 18. století právě v Německu, kde je kladen velký důraz na důslednost výcviku a vhodnost zvoleného plemene. Jsou zde nejčastěji používáni němečtí ovčáci, dobrmani, boxeři a knírači. V 19. století je již pes běžně využíván jak četnictvem, policií, tak i armádou.¹³

Zakladatel rakouské kriminalistické školy a současně autor Příručky pro vyšetřující soudce vydané v roce 1895 (zde byl poprvé uveden pojem “kriminalistika“) vyšetřující soudce dr. Hans Gross, s velkým zaujetím popisuje, že dobře vycvičený pes, doprovázející četníka při výkonu jeho náročné služby, by byl velikým přínosem a nazývá jej psem doprovodným („Begleithund“).¹⁴ Tato příručka dopomohla k rozšíření pojmu „policejní pes“ a začaly se formovat požadavky na jeho speciální výcvik. Nebylo žádoucí, aby pes štěkal a upozornil tím na svého pána a naopak bylo ceněno uposlechnutí pokynů a oddané čekání na určeném místě, či vrátit se na stanici se vzkazem nebo pro nutnou pomoc, vyhledání ztracených věcí či lidí.¹⁵

3.4 Četnická kynologie na území našeho státu počátkem 19. století s přihlédnutím k právní podpoře

Jedním z prvních zakladatelů četnické kynologie na území našeho státu je český četnický rytmistr Thoedor Rotter. (O této osobnosti se poměrně podrobně rozepisuje

¹³ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 26.

¹⁴ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 26.

¹⁵ *Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice* [online]. Praha : Cz – pes, 2001 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-index.php>>.

také spisovatel Jaroslav Hašek ve svém románu *Osudy dobrého vojáka Švejka*). Zabýval se chovem policejních psů a na vlastní náklady se vypravil do Německa, aby zde absolvoval kurz pro výcvik služebních psů pruského četnictva. Následně si pořídil vhodné psy a počal s jejich výcvikem. Pak podal žádost na tehdejší ministerstvo zeměbrany, aby byli psi využiti pro službu bezpečnostní a pátrací. Problém nastal v služebním předpisu, kde § 10 přímo zakazoval četníkům vodit psy při služebních úkonech. Sám Rotter svou cílevědomou prací a velkým úspěchem v pátrací službě, dokázal zaujmout pozornost vyšších míst a tak v roce 1909 povolilo tehdejší ministerstvo zeměbrany používání policejních psů.¹⁶

Téhož roku vzniká c.k. Rakousko-uherský spolek pro policejní psy. Smyslem tohoto spolku byl organizovaný výcvik pro potřeby četnictva a policie. V té době se již setkáváme i s prvním odborně zaměřeným a cílevědomým chovem čistokrevných policejních psů. A tak počátky genetického výběru vhodných jedinců jsou dány právě v Praze, kde byl založen první psinec „Praga“, jehož majitel, policejní inspektor Václav Matoušek byl i autorem několika knih o výcviku policejních psů. V roce 1910 bylo výnosem ministerstva zeměbrany nařízeno, přidělovat psy k pátrací a bezpečnostní službě četnictva. Po právní stránce nastaly problémy s platným četnickým zákonem a §65 četnického služebního předpisu hlavně ve věci oprávněného použití služebního psa, je-li četník při výkonu své služby ohrožen útokem zločince, nebo zda lze použít služebního psa pro případné zadržení přecházejícího zločince. To přineslo další specifikaci a podmínky, za kterých může být služební pes použit. Je dána nutnost absolutní ovladatelnosti a odborného výcviku tak, aby nebyly překročeny meze nezbytné obrany a případného poranění. Jako prioritní uplatnění nachází služební pes u kriminální služby pátrací. Postupné rozšíření upotřebitelnosti psů, na stále se zvětšující počet četnických stanic, sebou přináší i nutnost legislativní úpravy, a tak dochází k úpravě služebních a administrativních směrnic, výnosů a rozkazů příslušných velitelství a úřadů. Jako příklad uvádím směrnici z roku 1911, „Výcvik a použití služebních psů“, kterou schválilo ministerstvo zeměbrany ve Vídni výnosem č. 382, oddělení XX. Z 27. 6. 1911 s platností pro celé rakouské četnictvo. V této směrnici nalezneme první pokyny k výcviku psa a požadavky na vlastnosti a schopnosti, které musí pes prokázat před jeho zařazením do služby. Dále je řešeno, jak se má chovat četník-vůdce služebního psa před soudem.¹⁷

¹⁶ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 29.

¹⁷ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 35.

V roce 1913 byl vydán výnos ministerstva spravedlnosti, jímž ministerstvo zemské obrany zřídilo při různých četnických stanicích stanoviště policejních psů. Pro každou stanici pak bylo přesně určeno, v jakém okruhu je dovoleno používat policejního psa. Citace z výnosu ministerstva:

„pro práci se psy policejními platí následující pravidlo:

1. Použití policejního psa na popud příslušného úřadu nebo četnické stanice jest jen tenkrát přípustno, jedná-li se o případ větší důležitosti, jenž použití policejního psa skutečně vyžaduje, a lze-li z toho nějaký výsledek očekávati.

2. Úřad nebo četnická stanice nechť událost stručně vylíčí a psa si vyžádá, načež se vůdce se psem neprodleně odebere na místo činu.

3. Cestovní výlohy za průvodce i psa, vzniklé při použití policejního psa, hradí se z fondu četnického. Jen v tom případě, byl-li pes povolán na výslovnou žádost některého úřadu jiného, nese výlohy ty, počítaje v to i útratu průvodce, dotýčný úřad.

Ve zvláštních případech pak dlužno dbáti ještě následujícího:

1. Byl-li spáchán nějaký větší zločin a lze předpokládat, že se pachatel anebo s činem související předměty nalézají v dosažitelné vzdálenosti v okolí místa činu, budiž neprodleně telegrafováno pro policejního psa, při čemž buď též co nejpřesněji udány místo a čas spáchaného činu.

2. Místo činu budiž v co možná nejširším okruhu uzavřeno. Jedná-li se o dům, nechť nikdo nepřipustí se ke dveřím neb oknům, kudy mohl pachatel uprchnouti.

3. Zanechá-li pachatel na místě nějaké předměty, budiž pečováno o to, aby nikdo se jich nedotýkal. Zvláštní pozornost nutno věnovati stopám pachatele, jež buď též v dostatečném okruhu izolovány provazci na kolicích napnutými.

4. Klásti na stopu prkno nebo bedny se nedoporučuje, poněvadž mohou tyto předměty vnést do stopy cizí, rušivou vůni, kromě toho dřevo původní vůni stopy absorbuje.

5. Buď též pečlivě zaznamenány výpovědi toho, jenž zločin odkryl, jakož i výpovědi všech osob, které ještě dříve, nežli se dostavil policejní pes, na místě se zdržovaly.

6. Nechť se dle možností zatají, že byl povolán policejní pes, aby se tak zabránilo rušivému shromažďování se zvědavců...“.

Slibný vývoj postupného získávání právní podpory pro použití a uplatnění policejních psů byl přerušen 1. světovou válkou. A tak zákonnou podporu později řešil náš stát po ustanovení Československa v říjnu roku 1918. Poměrně v krátkém časovém období se podařilo vybudovat státní správě instituci služebních psů, jež byla dále podporována a rozvíjena. A tak od počátku vzniku našeho státu má u nás služební kynologie širokou základnu a mnoho nadšených příznivců.¹⁸

3.5 První zkušební řád pro policejní psy

Ze zachovaných dokumentů je patrné, že prosazení a uplatnění policejních psů nebylo jen snahou několika obětavých nadšenců a úroveň výcviku dostala jednotný charakter. Již v roce 1922 se setkáváme s prvním zkušebním řádem pro policejní psy, který byl navržený „Klubem pěstitelů policejních a ušlechtilých psů v Praze“ a přijatý výnosem ministerstva vnitra ze dne 12. ledna 1922 č. 2.427/13 pro výcvik policejních psů československého četnictva.

A. Zkoušky prvního stupně

I. Cviky poslušnosti

1. Přiběhnouti na rozkaz
2. Sednout
3. Lehnout
4. Vodění na šňůře (s obraty, zastavením, chůzí i klusem)
5. Volné sledování nohy při chůzi (též ve skupinách lidí se psy. Jinak jako u bodu 4)
6. Odmítání potravy z cizí ruky
7. Hlídní předmětů
8. Aportování (ne přes překážky)
9. Štěkání na rozkaz (v leže, v sedě, v chůzi; připojí se ke cvičení 2, 3. a 4)
10. Volně lehnout (na 15 minut; psi se zkouší ve skupinách)

II. Cviky obratnosti

1. Skok (vysoký, více jak 1,20 m, přes prkennou stěnu, živé ploty a jiné přirozené překážky; možno-li, též skok daleký přes příkop)
2. Šplh (více jak 20 m, přes prkennou stěnu nebo zeď)

¹⁸ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 37.

3. Výkony ve vodě (jen tam, kde je k tomu příležitost; z tohoto bodu možno eventuálně uspořádat i zvláštní vodní zkoušku s těmito požadavky: vejiti do vody, plovati, aportovati z vody, zachraňování loutky (dobrovolný cvik)

III. Služba strážná a ochranná

1. Navyklost střelbě (cizí člověk střílí; nespojovati však s „prací s mužem“)
2. Vyslání určitým směrem (předběžná cvičení k revírování služebního psa)
3. Zaštekání dopadeného
4. Zastavení uprchlíka
5. Bránění přepadeného vůdce
6. Útok
7. Nechatí muže s pokojem, chová-li se klidně
8. Otužilost vůči úderu (prutem či rákoskou)

Cviky 3 až 8 - muž chráněn, pes bez řemenu.

IV. Výkony nosem

1. Hledání ztracených předmětů na čerstvé stopě vůdcově, bez řemenu, nejméně 300 m (stopa do pravého úhlu, nikoliv do podkovy)
2. Hledání ztracených předmětů na čerstvé cizí stopě, na řemeni, nad 300 m (jako svrchu)
3. Zkouška rozlišovací schopnosti ve zvěření: vyhledání předmětu patřícího vůdci mezi několika jinými, na zemi ležícími předměty, patřícími cizím lidem (bez řemenu)

B. Předběžné zkoušky policejních psů

I. Cviky poslušnosti.

1. - 10. jako při zkouškách prvního stupně.

II. Cviky obratnosti.

1. - 3. jako při zkouškách prvního stupně, avšak skok vysoký - přes 1,50 m šplh přes 2,50 m.

III. Výkony s mužem

1. Prohledání území (revírování)
2. Zaštekání nalezených a podezřelých předmětů nebo lidí

3. Prohledání úkrytu a zaštekání nebo přinesení předmětu, odhozeného pomocníkem
4. Hlídaní zatčeného (pes leží nebo stojí)
5. Doprovod zatčeného (pes jde s vůdcem nejprve vedle, potom za zatčeným)
6. Hájení napadeného vůdce
7. Útok
8. Nechati muže s pokojem, chová-li se klidně
9. Pronásledování uprchlíka
10. Zastavení uprchlíka
11. Navyklost střelbě
12. Otužilost vůči úderu
13. Odvolání psa od klidně stojícího muže, jež byl před tím na útěku zastaven
14. Odvolání psa, pronásledujícího uprchlíka (soudce určí, kdy se má pes odvolati; pes má být alespoň v půli cesty, pokud však ještě nedostihl přehajícího muže)

IV. Výkony nosem

1. Sledovati cizí stopu, půl hodiny starou, na šňůře, na 200 - 500 m (na stopě připraveny „nástrahy")
2. Prohledání území 50 m x 50 m, a přinešení nebo zaštekání pohozených předmětů

C. Hlavní zkoušky policejních psů

I. Cviky poslušnosti

Zkouší se pouze bod 10.

II. Cviky obratnosti

Nezkouší se.

III. Výkony s mužem

Bod 1. - 14. jako při předběžných zkouškách policejních psů.

IV. Výkony nosem

1. Vypracování stopy podle zvěření na otisku nohy. Soudce určí podle okolností a počasí, jak má být stopa stará a dlouhá. Nejméně však 1/2 hodiny a 400 m. Stopovaný ztratí cestou dva malé, nenápadné předměty, jež mu patří. Stopa zkřížena jest jinými čerstvými stopami a jsou na ní připraveny nástrahy na psa (několik lidí se

psy obojího pohlaví). Pracuje se na řemeni nebo bez něho, dle volby vůdce. Dobré hledání bez řemene krok za krokem cení se výše, příliš prudké hledání bez řemene cení se slaběji. Při volném hledání bez řemene následuje vůdce zvolna asi 20 m za psem.

2. Jako bod 2. při předběžných zkouškách policejních psů, ale území má rozměr 100 m x 100 m.
3. Zkouška rozlišovací schopnosti ve větření: vyhledání předmětu, patřícího cizímu člověku, mezi jinými, na zemi ležícími věcmi, náležícími rovněž cizím lidem; hledá se bez řemenu po 25 metrové stopě, zvětření u otisku nohy.
4. Zkouška rozlišovací schopnosti ve větření: Vyhledání muže ve skupině cizích lidí po zvětření na předmětu; pracuje se na volném řemeni

Při všech zkouškách oceňuje se zvláště poslušnost psa a ostrost jeho čichu, jakož i chování vůdce a způsob, jakým vede svého psa.

Vysvětlivky ke zkušebnímu řádu

A. Povšechná ustanovení.

Vysvětlivky naznačují směrnici vůdcům i soudcům, avšak nezavazují jich doslova, protože okolnosti a vnější podmínky jsou od případu k případu jiné. Přece však poskytují dostatečné opory pro posouzení účelné činnosti vůdce i psa, zvláště pak pro posouzení toho, jak které výkony odpovídají poměrům ve skutečnosti a jak pes poslouchá svého vůdce při práci.

Jest ovšem nutno klásti co nejpřísnější požadavky a nedbati ohledů ani místních ani osobních, neboť jen tak lze jak vůdce, tak i psa povzbuditi a přiměti k nejvyšším výkonům. Shovívavost nebyla by na místě. Nelze také brati ohledů na diváky. Psi, kteří selhou již při cvicích poslušnosti, nebud' též připuštěni soudcovským sborem k dalším zkouškám.

B. Co požadujeme na psu při zkouškách prvního stupně.

I. Cviky poslušnosti

1. Přiběhnouti na rozkaz: Pes musí okamžitě, radostně a co nejrychleji (bez oklik) přiběhnouti, posaditi se před vůdce a vyčkati dalších rozkazů.
2. Sednout

3. Lehnout: Oba výkony buď též provedeny co nejpřesněji a nejrychleji. Z provedení rozkazu necht' je patrné, že pes dbá živě všech rozkazů. Nedokonalé nebo pomalé vyhovění povelu naprosto nedostačuje.
4. Vodění na šňůře: Šňůra visí tak volně k zemi, že není možno, aby vůdce psa nějak řídil. Pes necht' jde těsně po levé straně cvičitelově, tak, aby mu byl neustále na očích. Nedovoluje se, aby běžel za ním, avšak nevádí, běží-li o délku hlavy před jeho levým kolenem. Totéž platí pro následující cvik.
5. Volné sledování nohy při chůzi
6. Odmítání potravy z cizí ruky: Pes přivázan řetězem ke kůlu, vůdce odejde s dohledu. Soudce pokouší se podati psu kousek pečeného masa nebo uzenku. Krom toho umístěna jest u přeskakovačky jedna nebo dvě nádoby s pečeným masem a kousky vuřtů, takže každý pes musí kolem nich. Mimo to pohodíme něco kousků na území, v němž se cvičí „vyslání psa určitým směrem“. Soudce oceňuje, jak se pes vůči těmto nástrahám zachová.
7. Hlídaní předmětů: Pes se přiváže dobrým řetězem k zaraženému kolku. Vůdce položí před něho předmět (košík, kufřík, klobouk atd.), poručí mu lehnout, a aby hlídal, a odejde psu s dohledu. Na to se pokusí soudce rukou vzít psu hlídaný předmět, eventuálně pokusí se zastrašiti psa mávnutím hole a podobně. Přednost dáme psu, jenž při přiblížení se cizí osoby a při pokusu o odebrání věci výstražně zavrčí a vycení tesáky, aniž by však povstal nebo opustil své místo, je-li pes při hájení předmětů nucen opustiti své místo, má se naň ihned sám vrátit a lehnout, jakmile se soudce vzdálí. Na kolemjdoucí nesmí pes ani vrčeti ani útočiti.
8. Aportování: pes neuvázaný sedí nebo leží po levé straně vůdcové a vyčkává rozkazu; pak se rozběhne co nejrychleji za hozeným předmětem a vrátí se s ním nejkratší cestou. S předmětem si nehraje, nekouše ho. Posadí se s ním před vůdce a čeká, až mu jej odebere, pak se sám posadí (nebo lehne) na levou stranu vůdcovu.
9. Štěkání na rozkaz: Cvičí se ve stoje, v sedě, v leže a v chůzi. Pes musí vytrvale štěkati na jediný rozkaz. Opakování povelu anebo jiné napomáhání, čítá se za chybu.
10. Volně lehnout: vůdce se vzdálí psovi s dohledu. Pes musí zůstat nepohnutě ležeti tam, kam byl odkázán. Posadí-li se nebo popoleze-li o několik kroků, počítá se to za chybu.

II. Cviky obratnosti

1. Skok: pes sedí vůdcovi po levici a vyčkává rozkazu. Po skoku vrátí se sám z vlastního popudu bez výslovného rozkazování, jež se počítá za chybu.
2. Šplh: ceníme ho různě podle rychlosti a obratnosti, s jakou byl proveden. Totéž platí pro:
3. Výkony ve vodě.

III. Služba strážná a ochranná

1. Navyklost střelbě: pes nesmí jeviti úděsu ani strachu. Velmi si ceníme, vydráždí-li jej výstřel k takové zuřivosti, že se snaží napadnouti střelce.
2. Vyslání určitým směrem: je to předběžné cvičení k pátrání (revírování). Pes rozběhne se na rozkaz rychle na 40 - 50 metrů vpřed, a poslouchá při tom každého vůdcova pokynu. Nestačí, prohledá-li území jen jedním směrem. Vůdce projde se psem celým územím a diriguje při tom psa různými směry pohybem ruky.
3. Zaštěkání dopadeného: jakmile pes pomocníka objeví, dá se bez jakékoli pomoci a vybízení do štěkání. Není dovoleno, aby jej pomocník dráždil ke štěkání. Pes musí štěkati tak dlouho, dokud nepřijde vůdce. Při štěkání nechť se uplatní psova povaha i celá jeho výchova. Pes však nesmí se strhnouti k napadení pomocníka.
4. Zastavení uprchlíka: než se vůdce přiblíží, pokusí se zaštěkaný pomocník o útěk. Pes mu v tom zabrání tím, že kol něho ustavičně krouží a při pokusu o útěk ho ihned napadne. Jakmile se pomocník zastaví a chová se klidně, musí ho pes okamžitě nechat na pokoji a zaštěkávati dále.
5. Bránění přepadeného vůdce: při tomto cvičení obzvláště dobře vynikne poměr psů k pánovi. I když máme psa nepříteli odvážného, přece nás nenechá na holičkách, má-li nás rád. Naprosto nezáleží, kde pes útočníka popadne, jen když dosáhne svého cíle, to znamená, učiní-li jej k boji neschopným.
6. 7. 8. Útok. Nechat muže s pokojem, chová-li se klidně. Otuzilost vůči úderu: pomocník prchá, psa za ním za chvíli pošleme. Jakmile ho pes dostihne, otočí se pomocník a útočí naň holí. Pes, který rozumí své věci, vyhne se ráně, ale necouvne, nýbrž uchopí uprchlíka a zabrání mu v dalším útěku. Při tom se snaží popadnouti útočníka za ruku a učiniti jej tak k boji neschopným. Jakmile se pomocník uklidní, pustí ho pes ihned, ale neustále ho bedlivě pozoruje, a je-li toho třeba, znovu vyrazí. Na vůdcův rozkaz musí rovněž okamžitě přestat v útočení.

IV. Výkony nosem

1. Hledání ztracených předmětů na čerstvé vůdcově stopě, bez řemenu, nejméně na

300 m: cvičení znesnadníme tím, že vůdci poručíme, aby zahrnul stopou v pravém úhlu. U všech výkonů nosem přejeme si, aby pes klidně hledal krok za krokem, a proto i zde požadujeme, aby přesně vypracoval pravý úhel, v němž se stopa zahýbá. Kdyby při příznivém větru ucítil pes předmět na dálku a rozběhl se přímo k němu, počítáme mu to za chybu. Musíme proto při posuzování brati v úvahu směr větru. Cvičení má se podobati co nejvíce skutečnosti, proto pošle vůdce psa zpět proti své vlastní stopě. Vyjde z určitého místa, po několika krocích ztratí předmět a pak jde velkým obloukem ke stanovišti zpět, načež pošle psa proti své stopě z místa, kam přišel.

2. Hledání ztracených předmětů na čerstvé cizí stopě, na řemeni, nad 300 m: stopa vypracuje se tak, jako předešlá, ale klade se směrem od nás. Práce na řemeni jest výchovný prostředek, jímž chceme donutiti psa ke klidné práci. Ostatně vždy požadujeme, aby pes při zkouškách prvního stupně byl už na tolik vycvičen, aby dovedl zvolna hledati na řemeni, neopíral se do postroje a netáhl vůdce za sebou. Napíná-li šňůru, nebo řídí-li jej a působí-li naň vůdce jakýmkoli způsobem, počítáme to za chybu. Dovolíme však, aby psa povzbudil, přijde-li k nějakému obtížnému místu. Na každé stopě provází cvičitele pokud možno jeden soudce, jenž pak podá ostatním soudcům zprávu. Vůdcové necht' si zvyknou poskytovat svému psu dostatečného a svědomitého navěštění stopy. Uvésti psa znovu na stopu dovoluje se, jen pokud pes neuběhl více jak 25 m.
3. Zkouška rozlišovací schopnosti psa v navěštění (porovnávání a poznávání pachů): vyhledání cvičitelova předmětu mezi věcmi cizích lidí. Vůdce pošle psa asi na 50 m po své vlastní stopě zpět, aby našel ztracený předmět. K místu, na němž vůdce upustil předmět, sejde se hvězdovitě se všech stran asi 5 lidí, upustí těsně u vůdcova předmětu rovněž každý po jedné věci a vrátí se po své stopě. Pes, jenž má nalézt a přinést vůdci předmět, uveden jest tím v pokušení popadnouti prvou věc, jež se mu namane.

C. Předběžné zkoušky policejních psů

I. Cviky poslušnosti. Jako při zkouškách prvního stupně.

II. Cviky obratnosti.

Jako při zkouškách prvního stupně, ale při skoku zvýšení překážky přes 150 cm, při šplhu přes 250 cm.

III. Výkony s mužem.

1. Prohledání území (revirování): pes nesmí se držeti vůdce, nýbrž musí volně a sám propátrati území do dálky alespoň 100 m. Vůdce nechť dovede řídit psa na dálku povelům nebo pokynem. Pes musí ukázati, že dovede opravdu plánovitě prohledati území, a že úkryty (křoví, prolákliny atd.) mají proň obzvláštní přitažlivost. Rozběhne-li se pes rovnou na pomocníka, ukrytého v území, nepokládáme to za správné pátrání. Doporučuje se, aby soudce poručil nejprve pátrati jiným směrem, pak aby dal ještě jeden nebo dva jiné směry, načež teprve aby nenápadně poručil prohledati též ono místo, na němž jest pomocník ukryt.
2. Zaštekání nalezených a podezřelých předmětů nebo lidí: viz zkoušky prvního stupně.
3. Prohledání úkrytu a zaštekání nebo přinesení předmětu, odhozeného pomocníkem: cvičení má připomínati případ v praxi, kdy pronásledovaný před příchodem vůdcovým rychle ještě odhodí nějaký předmět nebo ukryje nějakou těžší věc v těsné blízkosti. Pes na příklad nalezne v křoví revolver nebo zašteká pytel s kradenými věcmi.
4. Hlídaní zatčeného: dejme tomu, že vůdce musí na rychlo odběhnouti, buď aby čelil novému protivníkovi, nebo aby přispěl ku pomoci svému druhu. Zanechá tedy psa u zatčeného. Nezáleží, sedne-li si pes či lehne, hlavně nepustí-li zatčeného z očí a nedovoluje-li mu vzdáliti se ani o krok. Hne-li se, napadne ho pes okamžitě, avšak neublíží mu, chová-li se klidně. Nestará se naprosto o nic než o zatčeného, a teprve tenkrát odběhne za vůdcem, uslyší-li jeho hvizd nebo volání (když je na příklad vůdce v novém nebezpečí).
5. Doprovod zatčeného: také při tomto cvičení žádáme na psu veškerou pozornost a bdělost. Je nám celkem jedno, jde-li pes vedle zatčeného (jak tomu je třeba na ulicích v městě) nebo jde-li za ním (jak tomu dovoluje volný terén). Druhý způsob transportu jest výhodnější, protože dovoluje lepší dohled na zatčeného (při pokusech o útěk i útok, při odhození předmětů). Pes nemusí při transportu jíti na přesně vykázaném místě. Jeho úlohou jest podporovati vůdce v hlídání zatčeného a zabrániti mu v jakýchkoli špatných úmyslech. Nesmí ovšem útočiti bezdůvodně.
6. Hájení napadeného vůdce
7. Útok
8. Nechatí muže spokojem, chová-li se klidně
9. Pronásledování uprchlíka
10. Zastavení uprchlíka

11. Navyklost střelbě

Cvičení 6 až 11 řídí se směrnicemi svrchu vytčenými.

12. Otužilost vůči úderu: ani před výstřelem ani před úderem nesmí pes couvnouti, naopak rána, působící mu bolest, musí ho vydráždit. Je dovoleno vyhnouti se ráně, ale jen proto, aby mohl využití protivníkovy slabiny, napadnouti jej a ihned učiniti neškodným.
13. Odvolání psa od klidně stojícího muže, jež předtím zarazil na útěku: toto jakož i následující cvičení vyžadují obzvláštní poslušnosti. Pes zarazil uprchlíka na útěku a hlídá ho, pojednou však uslyší povel nebo hvizd vůdcův a okamžitě si uvědomí, že jest ho jinde nezbytně zapotřebí a střelbitě se rozeběhne za vůdcem.
14. Odvolání psa, pronásledujícího uprchlíka: cvičení jest nadmíru důležité! Ukazuje, ovládá-li vůdce svého psa tak, aby mohl na příklad zachrániti nevinného člověka před zraněním. K omylům může zajisté dojiti všude. Jindy opět jest zapotřebí, objeví-li se z nenadání nový útočník, aby pes upustil od stíhání prvního uprchlíka a okamžitě přispěchal svému pánu na pomoc. Při tomto cvičení klademe na psovu poslušnost nejvyšší požadavky a ceníme si ho tím více, čím rychleji se pes zarazí v běhu a vrátí se k svému vůdci.

IV. Výkony nosem.

1. Sledování cizí půl hodiny staré stopy na šňůře, na délku 200 - 500 m. Zvěřeni na otisku nohy. Na stopě připraveny nástrahy: co bylo řečeno o výkonech nosem při zkouškách prvního stupně, platí i zde. V první řadě všimneme si péče, s níž dá vůdce psu navěštiti. Dále klidu, jistoty a svědomitosti, s jakou pes sleduje stopu na úplně povolené šňůře, aniž se dá splésti lidmi se psy (oběho pohlaví), procházejícími se na jeho stopě. Soudce provázející psa, musí dojiti k přesvědčení, že momentálně nemá pes pro nic jiného smyslu, než dokonale provésti svou úlohu, čili že s vášní sleduje svou stopu. Muže, jehož dopadne, vytrvale zaštekává, nesmí jej však bez příčiny napadnouti.
2. Prohledání území 50 x 50 m do čtverce, přinesení nebo zaštekání pohozených předmětů (nejméně tří, na povel aport"), je to vlastně rozšíření úlohy 3. z „výkonů s mužem" (prohledání úkrytu). V praxi ve službě často se nám hodí toto cvičení, máme-li prohledati nějaké ne dosti přehledné území. Známe na příklad místo činu, ale lidskému oku všelicos ujde, zvláště, je-li to v lese, v křoví a podobně. Na cvičišti, kde se toto cvičení zkouší, rozházejí se malé a větší předměty, které pes buď přinese, nebo jsou-li příliš velké, zašteká. Pohodíme též několik věcí, které psi neradi nosí,

protože se jim nehodí do tlamy, jako například revolver. Psu dáme navěšít na ruce a otisku nohy pachatelovy a pak ho pošleme pátrati. Pes musí prohledati s hluboce skloněným nosem křížem krážem celé území, nejdéle v pěti minutách. Vůdce jde za psem ve vzdálenosti 50 m, může mu však pokynem naznačovat směr. Při tom necht' dbá směru větru a posílá psa po větru, aby mohl dobře věšít. Necht' řeší úlohu tak, jak by ji řešil ve skutečnosti a necht' si odmyslí, že je u zkoušky. Menší předměty (dláta, revolvery, krabičky se sirkami, dopisy, kapesníky, rukavice, vesměs tmavé předměty) necht' jsou majetkem pomocníkovým, jenž je nosil delší dobu u sebe. Také větší předměty mají vydávati dosti pachu. Nemůžeme ovšem žádati na svém pomocníku, aby nesl třeba těžký pytel, až se zapotí a pytel nasákne jeho potem. Poručíme mu však, aby si naň před cvičením na delší dobu sedl.

D. Hlavní zkoušky policejních psů

I. Cviky poslušnosti. Zkouší se pouze bod 10.

II. Cviky obratnosti. Nezkouší se.

III. Výkony s mužem. Jako při předběžných zkouškách policejních psů.

IV. Výkony nosem.

1. Vypracování stopy podle zvěření na otisku nohy: poněvadž počasí a charakter půdy se mění a tím se vytvářejí i jiné poměry při větření, určí soudcovský sbor od případu k případu délku a stáří stopy. Stopa musí však býti nejméně půlhodinová, alespoň na 400 m. Skutečné poměry napodobíme, že zkřížíme stopu několika jinými, čerstvějšími stopami a vyšleme na cestu, již se má pes brati nebo do jejího sousedství několik lidí se psy (obojího pohlaví).

Stopovaný ztratí cestou dva malé, nenápadné předměty, jež mu náleží a jež nosil delší dobu při sobě, nesmí jich však odhoditi stranou, nýbrž upustí je prostě v chůzi. Nechceme zde totiž znázorniti hledání věcí, jichž se chce pachatel na útěku zbaviti (k tomu nám lépe poslouží propátrání území), nýbrž které nevědomky cestou ztratí a jež pak slouží jako corpora delicti nebo průkazný materiál k soudům. Čím delší a starší je stopa, tím více si oceníme její Cvypracování, neboť se tak zkouška přiblíží skutečnosti. Vůdci ponechává se na vůli, chce-li pracovati se psem neuvázaným nebo na řemeni. Psa však, jenž hledá volně, krok za krokem, neuvázan, takže ho vůdce může pohodlně sledovati, oceníme výše. Vrchol dokonalosti vidíme ve volném hledání bez řemenu, při němž pes prohledává a převrátí s nevyčerpatelnou trpělivostí každý lísteček a upozorní svého vůdce i na nejmenší maličkost, jež je v jakékoli souvislosti se stopou.

Takovému psu dáme při zkoušce přednost přede všemi ostatními, abychom tak povzbudili ostatní vůdce k následování dobrého příkladu. Na práci na řemeni nutno se totiž vždy dívatí jen jako na pomocný prostředek, protože přece jen nikdy se neobejde bez vědomého nebo i nevědomého vlivu vůdce na psa. Při celkovém posuzování výsledku tohoto cvičení musíme vzít v úvahu i všechny podmínky vnější, tedy půdu, počasí, sílu a směr větru, stáří stopy, způsob zvěření, hledal-li pes volně či na řemeni, způsob a rychlost chůze při hledání, hledal-li se vztyčeným či skloněným nosem, jak oznámil nalezené předměty, jak se zachoval k „nástrahám" cestou a vůči stopám, křižujícím jeho stopu. Konečně bereme v úvahu i jemné vztahy mezi vůdcem a psem. Jest žádoucí, aby psi nalezené předměty pouze zaštěkali nebo na ně jinak upozornili, nebrali jich však do tlamy! Mnohdy jest totiž důležité zachovati nález neporušený, a psi tesáky by ho mohly poškodit. Obzvláště důležitý jsou nalezené papíry, na nichž mohou býti otisky prstů, písmo a podobně, které by se psí slinou zničilo.

2. Jako bod 2. v odstavci IV. při předběžných policejních zkouškách, jedině území zvětší se na 100 x 100 m do čtverce: jinak platí totéž, jako u jmenovaného cvičení.
3. Zkouška rozlišovací schopnosti ve zvěření: vyhledání předmětu, patřícího cizímu člověku, mezi jinými, na zemi ležícími věcmi, náležícími rovněž cizím lidem; hledá se bez řemeni po 25 metrové stopě, zvěření u otisku nohy. Jest to vlastně hledání ztraceného předmětu, v jehož blízkosti nalíčeno jest na psa mnoho nástrah. Tento cvik jest předběžným cvičením pro úkol obtížnější, jež nutno později nacvičiti, totiž vyhledati podle navěření na muži předmět jemu patřící v hromádce předmětů jiných, při čemž chybí spojka mezi mužem a předmětem, totiž stopa.
4. Zkouška rozlišovací schopnosti ve zvěření: zvěření na předmětu, vyhledání muže, jemuž předmět patří ve skupině lidí. Práce na volném řemeni. Také zde jest účelno začíti nejprve s krátkou stopou a teprve znenáhly zvyšováním požadavků přejiti k tomu, aby pes dovedl určití majitele předmětu i bez stopy. Oboje cvičení jsou pro praktický život nadmíru důležitá a mohou nám leckdy pomoci k cennému objevu. Klademe na ně proto obzvláštní důraz.

V těchto vysvětlivkách nelze ovšem předvídati všech případů, jež skutečnost může přinést. Jakkoliv požadujeme na vůdci i psu jednotnosti, přesnosti i živosti výcviku, přece jen nesmíme dopouštět se chyby a zevšeobecňovati. Při posuzování výkonů budeme od případu k případu dbátí též toho, jaký význam má cvičení pro praktický život a v jaké míře dosáhlo cvičení v daném případě svého účelu. Zkoušíme tedy nejen psy, ale i vůdce, a budeme-li postupovati, jak naznačeno,

poznají vůdci, že nezáleží, dovedou-li se svým psem promrskati několik cvičení za sebou v přesném pořádku, jak je předepsáno, ale spíše na tom, dovedli-li se v daném případě vhodně přizpůsobiti vnějším podmínkám a okolnostem. Jde o to, aby pochopili, že za formální zkouškou skrývá se skutečný, nefalšovaný život. Pochopí-li to, naučí se mysliti, naučí se správněji užívatí svého rozumu, a pak teprve vytvoří se u nás třída cvičitelů, kteří nám dosud chybí. Neboť jest jisto, že máme dosti vhodných a učenlivých psů, ale málo mistrů, kteří by je utvářeli v dokonalé pracovníky. Tomu bychom rádi alespoň částečně odpomohli tímto novým zkušebním řádem.

Klub pěstitelů policejních a ušlechtilých psů v Praze vyhrazuje si při svých zkouškách od případu k případu právo změny jednotlivých bodů zkušebního řádu.¹⁹

4 PRÁVNÍ PODPORA PRÁCE SLUŽEBNÍHO PSA V BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽKÁCH

V této části bych se ráda zaměřila na zákonné opodstatnění výkupu a následného užití služebního psa u jednotlivých bezpečnostních složek a armády. Pro přesnou definici jsem použila zákon číslo 361 ze dne 23. září 2003 v části první, obecné ustanovení, §1, kde se uvádí:

Předmět úpravy a rozsah působnosti

(1) Tento zákon upravuje právní poměry fyzických osob, které v bezpečnostním sboru vykonávají službu (dále jen "příslušník"), jejich odměňování, řízení ve věcech služebního poměru a organizační věci služby (dále jen "služební vztahy"). Bezpečnostním sborem se rozumí Policie České republiky, Hasičský záchranný sbor České republiky, Celní správa České republiky, Vězeňská služba České republiky, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.²⁰

4.1 Podmínky pro koupi služebních psů pro potřeby Armády ČR

Armáda České republiky má velice podrobně propracovanou směrnici pro výkup služebních psů, jejich přezkoušení a následné veterinární vyšetření. Po prostudování odborné směrnice pro koupi služebních psů v rezortu Ministerstva obrany, která byla

¹⁹ *Zkušební řád pro policejní psy* [online]. Praha : Cz – pes, 2013 [cit. 2014-01-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.cz-pes.cz/cl-2013010401-q-Zkusebni-rad-pro-policejni-psy>>.

²⁰ ČESKO. Zákon č. 361 ze dne 23.září 2003 o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. *In sbírka zákonů, České republiky*. 2003, částka 121.

vydána v roce 2008, ředitelem Odboru vojenského zdravotnictví, plukovníkem MUDr. Pavlem Zbořilem mne zaujal výčet vyřazujících povahových a zdravotních vad.²¹ Přezkušování vykupovaných psů je velice náročné a vyžaduje vysokou odbornou znalost od kynologických pracovníků a veterinářů. Hodnoceny nejsou jen povahové a zdravotní předpoklady, ale je nutné podrobit vykupovaného psa i izolaci z důvodu karantény, a právě tato doba odloučení mnohdy ukáže, jak pes snáší změnu prostředí, je schopen plnit povely i od cizích psovodů. Celková délka izolace je 28 dní a mimo odborné povahové testy je pes podroben průběžně dalším, časově náročnějším vyšetřením, jako je RTG kyčlí, loktů, EKG, vyšetření dutiny hrudní a břišní či laboratorní odběry.

Podmínky izolace pro nově nakoupené psy jsou přizpůsobeny rezortu Ministerstva obrany v souladu s § 9 odstavcem 2 vyhlášky MZe č. 296/2003 Sb., o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činnostech. Uvedená vyhláška provádí ustanovení zákona č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů (§6 odstavec 11).^{22 23}

Pro doplnění uvádím několik zásadních bodů, které je při izolaci vykupovaného psa nutné dodržet: Délka karantény je 28 dní. Izolační kotec – provozně nebo prostorově oddělený od ostatních kotečů, Pomůcky a nástroje určené k ošetřování izolovaných služebních psů budou ukládány odděleně a nebudou používány k ošetřování a úklidu u ostatních služebních psů. K ošetřování ustájených služebních psů v izolačním kotci a zabezpečení denní péče určí velitel svým rozkazem jmenovitě psovody. Ostatním psovodům je jakákoliv manipulace s izolovanými služebními psy zakázána. Ošetřující psovodi při ošetřování a denní péči o izolované služební psy používají vyčleněné a čisté pracovní oděvy, které po ukončení pracovní činnosti ukládají na určeném místě. Psovodi jsou povinni striktně dodržovat zásady osobní hygieny, včetně dezinfekce. Veškeré odpady vznikající z izolace musí být ukládány

²¹ Odborná směrnice pro koupi služebních psů v rezortu MO, schválil ředitel odboru vojenského zdravotnictví MO plukovník MUDr. Pavel ZBOŘIL, v Praze 1. prosince 2008, č.j. 21-37/2008/DP-3696

²² ČESKO. Vyhláška č. 296 ze dne 3. září 2003 o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činnostech. In *Sbírka zákonů, České republiky*. 2003, částka 101.

²³ ČESKO. Zákon č. 166 ze dne 13. července 1999 o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů. In *Sbírka zákonů, České republiky*. 1999, částka 57.

odděleně a po ukončení izolace samostatně likvidované a průběžné dezinfekci musí být podrobené všechny pomůcky a nástroje sloužící k ošetřování a denní péči o služební psy. Volný pohyb izolovaných služebních psů mimo izolační kotec je možný výhradně za podmínek časového a prostorového oddělení od ostatních služebních psů. Do prostoru izolace je zakázáno vstupovat nepovolaným osobám a musí být zabráněn přístup jiným zvířatům a ostatním služebním psům. Po ukončení izolace musí být provedená v prostoru izolace závěrečná dezinfekce včetně dezinfekce nářadí, pomůcek a mechanické očisty celého prostoru. O průběhu izolace je vedena „ Izolační karta jako příloha kmenové knížky služebního psa. Tuto kartu vede kynolog nebo velitel družstva psovodů. Vyčleněné prostory pro izolaci a podmínky izolace schvaluje příslušný spádový vojenský veterinární lékař. Příslušný spádový vojenský veterinární lékař provádí minimálně 1 x za týden kontrolu zdravotního stavu izolovaného služebního psa a kontrolu podmínek izolace. Po ukončení izolace vojenský veterinární lékař uzavře izolační kartu, své záznamy do izolační karty provede i kynolog velitel družstva psovodů. Uzavřená izolační karta spolu s kmenovou knížkou pak bude předložena veliteli ke konečnému rozhodnutí, jakým způsobem bude výkup psa ukončen.

Po úspěšném absolvování karantény je pes označen elektronickým čipem (i když má čip nebo tetování z civilního života) a po uzavření smlouvy s původním majitelem, se stává majetkem armády České republiky. Pro potřeby rezortu Ministerstva obrany se vykupují psi ve věku 12 až 36 měsíců, s průkazem původu nebo i bez něj, s předpoklady pro výcvik a praktické použití v následujících kategoriích.

4.1.1 Kategorie psů hlídacích a strážných

Vykupují se psi plemene německý ovčák, belgický ovčák, velký knírač, rotvajler a jejich kříženci. Při přezkoušení psů v této kategorii musí být splněny všechny profilové disciplíny a minimálně pět libovolných ostatních disciplín. Mezi profilové patří: Reakce na střelbu při volném pohybu ve vzdálenosti 25m, zkouška povahy – aktivní obranná reakce bez přítomnosti psovoda (psovod je 20m od psa v úkrytu), hladké zadržení na 100 kroků, zadržení z protiútoky na 50 kroků se dvěma údery. Mezi libovolné disciplíny patří: Reakce na neznámé a neobvyklé prostředí (sklep, půda, tma), reakce na různé povrchy (parkety, dlažba, linoleum, mřížka), vypracování vlastní stopy, 10 minut staré, 150 kroků dlouhé, do oblouku napodobující pravý úhel, zakončená předmětem. Přivolání s přisednutím k noze, štěkání na povel, aport volný, sociální

chování vůči psům.²⁴ Razantnost a nekompromisnost psů u Armády České republiky byla prověřena i na speciálních operacích v Afgánistánu, kde bylo nutné poslat psy, kteří vydrží pracovat i v extrémních podmínkách čtyřiceti stupňů ve stínu. Mezi vybranými psy byl i kříženec bulteriéra a rotvajlera, který úspěšně splnil povahové i zdravotní testy a byl velkou pomocí vojákům při čištění prostor od teroristických skupin v oblasti Hílmánd. Každý metr úrodné půdy je zde velice vzácný, a tak jsou úzké cesty a stavby natěsnané na sebe. Opuštěné domky jsou pro teroristy ideálním úkrytem a vojáci nikdy netuší, kde se ocitnou pod ostrou palbou. V takovém prostředí je pes nenahraditelný pomocník a už jenom jeho samotná přítomnost psychologicky působí na aktivitu nepřítele.²⁵ A tak vidíme uplatnění i kříženců vedle univerzálně používaného německého ovčáka.

4.1.2 Kategorie psů pro speciální pachové práce

Je zde zahrnuto vyhledávání návykových látek, zbraní a výbušnin a vykupují se pro tuto specializaci psi všech plemen. V této kategorii musí pes splnit všechny disciplíny, při nesplnění kterékoliv z níže uvedených, nelze výkup realizovat. Jsou to: Reakce na střelbu, reakce na různé povrchy, reakce na neobvyklé a neznámé prostředí a vyhledání v místnostech. Vyhledání na dopravních prostředcích (nákladní a osobní automobily), vyhledání na volném prostranství předmětu, který neodkládá psovod, ale posuzující komise. Test je prováděn ideálně ve vyšší travnaté ploše s rozloženými cihlami. Předmět je vně cihly a v průběhu jeho vyhledávání se provede reakce na střelbu. Dále je posuzováno sociální chování vůči osobám a zvířatům. Není žádoucí agresivní chování vůči jiným psům, ale ani bojácné vůči lidem. Kladného hodnocení dosáhne pes sebevědomý, zvědavý, vyrovnané povahy a mezi ostatními psy dobře ovladatelný.²⁶

Využití této specializace v armádě je spojeno i se službou v cizích zemích, kde jsou nepostradatelní při vyhledávání a označování nástražných výbušnin, ukrytých zbraní či prohledávání objektů. Nejvíce psovodů se od počátku tohoto desetiletí vystřídalo v mírových misích v Kosovu. Přibližně třicet českých psů tam nejednou zachránilo mnoho lidských životů. V armádní evidenci je zaznamenán zásah služebního

²⁴ Odborná směrnice pro koupi služebních psů v rezortu MO, schválil ředitel odboru vojenského zdravotnictví MO plukovník MUDr. Pavel ZBOŘIL, v Praze 1. prosince 2008, č.j. 21-37/2008/DP-3696, tabulka D.

²⁵ RŮŽIČKA, J. Osmáčtyřicet ve stínu. *Pes přítel člověka*. 2010, č. 6, s. 54.

²⁶ Odborná směrnice pro koupi služebních psů v rezortu MO, schválil ředitel odboru vojenského zdravotnictví MO plukovník MUDr. Pavel ZBOŘIL, v Praze 1. prosince 2008, č.j. 21-37/2008/DP-3696, s. 1.

psa Ulfa z Agíru praporčíka Ondřeje Novotníčka, který prováděl kontrolu jednoho objektu v Kosovu. Při propátrávání domu pes našel a označil zbraně ukryté v kanystru, v němž byl olej. Nad kanystrem byl připraven ostrý granát k odpálení. Tím, že byl do objektu nejprve vpuštěn pes, a nikoli vojáci pátrací skupiny, zachránil pes životy našich vojáků, protože nástraha k odpálení granátu byla připravena na vstup osob ve výšce lidské postavy, nikoli psa.

Těžko bychom hledali více příkladů závislosti člověka na schopnostech psa, než se událo právě v této balkánské provincii.²⁷

4.1.3 Kategorie psů pro záchranné práce

Vykupují se psi plemene německý ovčák, belgický ovčák, velký knírač, retrívr a jejich kříženci. V této kategorii patří k prioritním disciplinám pro přezkoušení: Značení psa při nálezu ukrytého předmětu. Nežádoucí je velmi aktivní značení, jako je hrabání, kousání nebo agresivní štěkání. Reakce na střelbu při volném pohybu, reakce na různé povrchy, neznámé a neobvyklé prostředí, vyhledání v místnostech, vozidlech a volném prostoru. Sociální chování vůči osobám a zvířatům.

4.1.4 Kategorie psů pro stanice biologické ochrany letišť

Pro potřeby činností při plašení ptactva se vykupují psi loveckých plemen. V této kategorii se provádí pouze veterinární vyšetření zdravotního stavu, přezkoušení předpokladů k výcviku a povahových vlastností pro koupi loveckých plemen se stanovuje přímo zadavatel, který si také přezkoušení sám zabezpečí.²⁸

4.2 Zákonná úprava uplatnění služebních psů pro potřeby Policie ČR

Dne 11. srpna 2008 byl publikován zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky a zákon č. 274/2008 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky. Policie plní úkoly ve věcech vnitřního pořádku a bezpečnosti v rozsahu vymezeném ústavními zákony, zákony a ostatními obecně závaznými právními předpisy. Policie dále plní úkoly uvedené v § 2 zákona o Policii České republiky. K plnění stanovených úkolů používají policisté oprávnění daná zákonem. Jedním z těchto oprávnění je použití donucovacích prostředků a zbraně. Donucovací prostředky jsou vyjmenovány v § 52 tohoto zákona a pod písmenem j) je

²⁷ RŮŽIČKA, J. Ulf zachránil životy vojáků. *Pes přítel člověka*. 2007, č.7, s. 18.

²⁸ Odborná směrnice pro koupi služebních psů v rezortu MO, schválil ředitel odboru vojenského zdravotnictví MO plukovník MUDr. Pavel ZBOŘIL, v Praze 1. prosince 2008, č.j. 21-37/2008/DP-3696, s. 1.

jako donucovací prostředek uveden služební pes. „Donucovací prostředek je policista oprávněn použít v zájmu ochrany bezpečnosti osob, své vlastní a majetku a ochrany veřejného pořádku, proti osobě, která je ohrožuje“, Použití služebního psa jako donucovacího prostředku dále upravuje interní směrnice, č. 25/1997, ze dne 9. června 1997, článek 4.

1) Služebního psa je policista oprávněn použít zejména a) aby zajistil bezpečnost jiné osoby nebo svou vlastní před protiprávním útokem, pokud útok bezprostředně hrozí, trvá, nebo podle všech známek bude pokračovat, b) aby zabránil výtržnosti, rvačce nebo jinému hrubému protiprávnímu jednání, kterým je porušován veřejný pořádek, c) aby zabránil násilnému vstupu nepovolaných osob do chráněných nebo střežených objektů, nebo místa, kam je vstup zakázán, d) k pronásledování prchající osoby, jež se dopustila protiprávního jednání, či osoby, která je, nebo má být eskortována, e) aby donutil ukrývající se osobu, jež se dopustila protiprávního jednání, nebo která má být eskortována, opustit úkryt.

2) Policista používá služebního psa s náhubkem. Jestliže to vyžaduje povaha a intenzita útoku, popřípadě překonání odporu osoby, vůči níž služební zákrok směřuje, lze použít služebního psa i bez náhubku.

3) Donucovacím prostředkem ve smyslu těchto směrnic je činnost služebního psa na základě povelu daného policistou; pouhá přítomnost služebního psa při služebním zákroku není donucovacím prostředkem.²⁹

Dalším důležitým dokumentem upravujícím činnost služební kynologie a služební hipologie u Policie České republiky je Závazný pokyn policejního prezidenta ze dne 17. června 2009. V článku 7 je rozdělení služebních psů podle jejich upotřebitelnosti. Služební psi se podle druhu výcviku a použití dělí na služební psy:

a) hlídkové, kteří se používají zejména k:

1. preventivní činnosti na úseku ochrany veřejného pořádku
2. zákrokům proti narušitelům veřejného pořádku
3. prohlídce a průzkumu terénu, objektů nebo dopravních prostředků za účelem vyhledání osob a arizaci
4. střežení a eskortám osob³⁰
5. zajištění bezpečnosti a veřejného pořádku v dopravních prostředcích

²⁹ ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky. *In sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 91.

³⁰ ČESKO. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 80 ze dne 17. června 2009 o činnosti služební kynologie a služební hipologie.

6. plnění speciálních úkolů v případech zajišťování veřejného pořádku a bezpečnosti zejména při jeho hromadném narušení
7. pronásledování a případnému zadržení prchající osoby, která se dopustila protiprávního jednání, nebo pachatele z místa činu po stopě
8. využití u zásahových jednotek³¹
9. ochraně vnitrostátních letišť s mezinárodním provozem, chráněných osob, objektů zvláštní důležitosti
10. zabránění vstupu do uzavřených prostorů

b) pátrací, kteří jsou zařazeni do výjezdových skupin (plní úkoly hlídkové služby jen ve výjimečných případech), se používají zejména k:

1. vyhledání a sledování pachové stopy
2. širšímu ohledání místa činu za účelem vyhledání důkazních materiálů souvisejících s trestnou činností
3. vyhledání vystřelených nábojnic a nalezení předmětů majících vztah k trestné činnosti nebo pachateli
4. pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách, případně ukrytých osobách v objektech, terénu a v dopravních prostředcích
5. pronásledování a případnému zadržení prchající osoby, která se dopustila protiprávního jednání
6. pátracím akcím³²

c) specialisty, kteří se používají dle zadané kategorie ke speciálním úkonům, kterými jsou:

1. metoda pachové identifikace
2. vyhledávání drog (omamných a psychotropních látek)
3. vyhledávání výbušnin
4. vyhledávání palných zbraní a jejich komponentů
5. vyhledávání živých osob
6. vyhledávání osob v dopravních prostředcích
7. vyhledávání neživých osob, jejich částí, případně místa jejich původního uložení
8. detekce hořlavých kapalin na místech požáru

³¹ *Metodika takticko-speciální přípravy zásahu se služebním psem* [online]. Praha : Policie ČR, 2009 [cit. 2013-12-30]. Dostupné z WWW: <<http://policie.cz/soubor/004-priloha-c-7-pdf.aspx>>.

³² ČESKO. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 80 ze dne 17. června 2009 o činnosti služební kynologie a služební hipologie.

9. další speciální činnosti vyplývající z potřeb výkonu služby

d) strážní, kteří se používají k:

1. střežení objektů nebo prostor
2. avizaci na přicházející nebo ukrytou osobu

4.2.1 Využití služebních psů na útvech Policie ČR

Psovodi jsou rozděleni do skupin speciálních činností a skupin základních kynologických činností, tyto dvě skupiny patří do oddělení služební kynologie, které podléhá odboru služby pořádkové policie. Úkolem služební kynologie, je řídit a organizovat přípravu psovodů se psy a jejich využívání ve výkonu služby v příslušném teritoriu. Úkolem skupiny základních kynologických činností je přímý výkon služby s pátracími a hlídkovými psy, zabezpečení nepřetržité připravenosti k využití psovodů se služebními psy ve výjezdových skupinách, vede evidenci služebních psů na daném teritoriu. Provádí výcvik psovodů a služebních psů v rámci výkonu služby s přihlédnutím ke specifikaci jednotlivých policejních služeb. Tvoří ji vedoucí skupiny a policejní inspektoři. Služební psy využívají téměř všechny služby v rámci Policie České republiky. Služba pořádkové policie při ochraně veřejného pořádku, majetku, života a zdraví osob při likvidaci výtržností, při demonstracích a sportovních nebo kulturních akcích. Služba cizinecké policie při kontrole cizinců a vyhledání a zadržení osob nelegálně překračujících státní hranice, při prověřování vlakových souprav, kamionových zásilek a dalších vozidel za účelem nalezení nelegálně převážených cizinců. Posilují policejní asistenci při fotbalových a hokejových zápasech či demonstracích skinů nebo anarchistů. Služba kriminální policie ke sledování pachových stop pachatelů z místa činu, vyhledání ukrytých a pohřešovaných osob v objektech a terénu, k vyhledání vystřelených nábojnic, k vyhledání ztracených či odhozených věcí pachatelem, ke speciálním pachovým pracím při metodě pachové identifikace. Všechny služby pak využívají psy specialisty na vyhledávání drog, výbušnin a nástražného výbušného systému, zbraní, munice, mrtvých těl a lidských pozůstatků. Náplní práce policejních psovodů je především zajištění výjezdu psovodů na místo trestného činu, či jiné události. Na místě činu psovod vyhodnotí situaci a rozhodne o způsobu využití psa. Provede všechny možné úkony, kdy je pes schopen napomoci objasnění trestného činu a po použití služebního psa vyrozumí o zjištěných poznacích nebo o zjištěných stopách příslušného policistu, zpravidla vedoucího výjezdové skupiny. Psovodi zařazení u ochranné služby využívají především psy specialisty na vyhledávání výbušnin a nástražných výbušných systémů a dále hlídkové

psy. Psi jsou využíváni při zajištění ochrany zastupitelských úřadů, diplomatických misí a objektů zvláštního významu.³³

4.3 Zákonné opodstatnění použití služebního psa ve Vězeňské službě a justiční stráži ČR

U této složky upravuje požití služebního psa Zákon 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky. Po podrobnějším seznámení se s jeho obsahem, nalézám právně opodstatněné užití služebního psa v § 17, kde je pes začleněn mezi donucovací prostředky, které lze, za zákonem stanovených podmínek, použít. Pro úplnost cituji: (1) Pokud je to nezbytné k zajištění pořádku a bezpečnosti, je příslušník při plnění svých úkolů oprávněn použít donucovací prostředky proti osobám, které ohrožují život nebo zdraví, úmyslně poškozují majetek nebo násilím se snaží mařit účel výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, anebo narušují pořádek nebo bezpečnost v prostorách Vězeňské služby, v místech výkonu nebo správy soudnictví a v bezprostřední blízkosti střežených objektů. (2) Donucovacími prostředky jsou: a) hmaty, chvaty, údery a kopy sebeobrany, b) předváděcí řetízky, c) pouta, d) poutací popruhy, e) pouta s poutacím opaskem, f) slzotvorné prostředky, g) šokové prostředky, h) obušek, ch) služební pes, i) vodní stříkač, j) zásahová výbušnina, k) úder střelnou zbraní, l) hrozba střelnou zbraní, m) varovný výstřel. (3) Příslušník rozhoduje, který z donucovacích prostředků použije podle konkrétní situace tak, aby dosáhl účelu sledovaného služebním zákrokem. Přitom je povinen dbát, aby použití donucovacího prostředku bylo přiměřené účelu zákroku a aby jím nebyla způsobena újma zřejmě nepřiměřená povaze a nebezpečnosti protiprávního jednání. (4) Při předvádění osoby ve výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody mimo objekt ústavu lze použít donucovací prostředky uvedené v předchozím odstavci pod písmeny b), c), a e) i bez splnění podmínek uvedených v odstavci 1. Příslušník je oprávněn je použít, pokud to je ke splnění účelu úkonu nezbytné.³⁴

Tento zákon dále vymezuje případy, kdy donucovací prostředky, kam je začleněno i použití služebního psa, nelze použít. Řeší to § 19 Omezení při použití donucovacích prostředků a střelné zbraně a pro přesnost opět cituji: (1) Při služebním zákroku nelze proti a) těhotné ženě, osobě vysokého věku a osobě se zjevnou tělesnou

³³ Využití služebních psů na útvech Policie ČR [online]. Praha : Policie ČR, 2012 [cit 2014-01-10]. Dostupné z WWW: < <http://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx>>.

³⁴ ČESKO. Zákon č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční stráži České republiky. In *Sbírka zákonů, České republiky*. 1992, částka 112.

vadou nebo chorobou nebo osobě mladší 15 let použít úderů a kopů sebeobrany, pout s poutacím opaskem, slzotvorných prostředků, šokových prostředků, obušku, služebního psa, vodního stříkače, zásahové výbušniny, úderu střelnou zbraní, varovného výstřelu a střelné zbraně, b) ženě použít služebního psa a střelné zbraně, s výjimkou případů, kdy útok těchto osob bezprostředně ohrožuje život nebo zdraví příslušníka nebo jiné osoby anebo hrozí větší škoda na majetku a nebezpečí nelze odvrátit jinak, a případů uvedených v § 18 odst. 1 písm. c) a d). (2) Ustanoveními § 17 a 18 není dotčena povinnost uložená v § 6 odst. 3.³⁵

Počátky uplatnění služebních psů se datují do 50. let, kdy je Ústavy nápravné výchovy a nápravně výchovná zařízení používaly jako strážní a hlídkové. Po roce 1976 se zde počalo s instalací automatických vypouštěcích boxů pro strážní služební psy. Podle vzoru Pohraniční strážce byly poprvé ve věznici Říčany zhotoveny kolem věznice vodorovné dráty až do výšky 3,5 metru a před nimi instalovány automatické vypouštěcí boxy. Při narušení došlo ke zkratování drátů a to byl podnět pro automatické otevření kotce a služební pes rychle a samostatně zasáhl proti prchajícím osobám v tomto prostoru. Zásadním předpokladem pro výběr psa do této specializace byla nekompromisnost, razantní a samostatný obranář, netečný ke střelbě. Nebyl kladen velký důraz na poslušnost, ale žádoucí byla agresivita a cholericá povaha. Strážní služební psi byli se změnou zákonů a celkově se změnou politického systému po roce 1989 zrušeni jako nehumánní prostředek. K samostatnému legislativnímu zrušení strážních psů došlo v roce 1993 a byla nutně řešena otázka jejich dalšího využití. Začalo se ve výcviku více preferovat ovladatelnost a tím i okamžité pouštění na povel psovoda. Po roce 2003 bylo změněno vnitřní nařízení pro výcvik služebních psů a byl stanoven požadavek výcviku podle národního zkušebního řádu ZVV1. Do té doby byla kritériem pro výcvik zkouška ZVV3 a došlo k prosazení tzv. ringo obleku. Pro porovnání kvality výcviku se psovodi pravidelně zúčastňují na přeborech vězeňské služby a porovnávají jednotlivé metody při praktickém využití.

5 ROZSAH POUŽITÍ SLUŽEBNÍCH PSŮ SE ZŘEATELEM NA PLEMENO A POVAHU

Česká republika je členem Mezinárodní kynologické unie (FCI-Fédération

³⁵ ČESKO. Zákon č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky. *In Sbirka zákonů, České republiky. 1992, částka 112.*

Cynologique Internationale), která od 1. 1. 1990 schválila následující rozdělení jednotlivých plemen psů, do samostatných skupin:

Skupina 1 – plemena ovčácká, pastevecká a honácká (s výjimkou švýcarských salašnických psů).

Skupina 2 – pinčové, plemena molossoidní (dogovitá plemena typu mastifa) a švýcarští salašníčtí psi.

Skupina 3 – teriéři.

Skupina 4 – jezevčáci.

Skupina 5 – špicové a tzv. primitivní plemena.

Skupina 6 – honiči a barváři.

Skupina 7 – ohaři.

Skupina 8 – slídiči a retrívři.

Skupina 9 – plemena společenská.

Skupina 10 – chrti.³⁶

V období socialismu bylo rozdělení plemen podstatně jednodušší a rozlišovala se především praktická použitelnost jednotlivých plemen. Karel HARTL ve své knize „Výchova a výcvik psa“ z roku 1979 uvádí: „Podle použití rozlišujeme plemena služební, lovecká, užitková a okrasná. V ČSSR jsou majitelé služebních plemen organizováni ve Svazarmu, loveckých v Mysliveckém svazu a užitkových a okrasných ve Svazu chovatelů drobného hospodářského zvířectva“. V tomto období byl poměrně velký počet plemen, která byla používána ke služebním a pracovním účelům.³⁷

Do roku 1989 bylo používáno poměrně rozmanité spektrum plemen, a však v bezpečnostních složkách zcela prioritní místo patří klasickému služebnímu plemeni a to je jednoznačně německý ovčák. Jeho hlava se stala symbolem pohraničnicků. Byl považován za zcela univerzální, dobře cvičitelné plemeno a při tom nenáročný na odchov. Často je nazýván dělníkem mezi služebními plemeny.

Významný vzestup upotřebitelnosti služebních psů nastává především jejich zavedením u Pohraniční stráže. Po roce 1951 byl kladen velký důraz na rozvoj služební kynologie. Psi se stali důležitou součástí pohraničních rot a každá jich měla mít k dispozici minimálně šest. Podle druhu služby a způsobu výcviku se psi dělili na pátrací a hlídkové. Od 60. let jsou přidáni pátrací, hlídkové, prověřovací, hlídací, nevyučení, chovné feny a štěňata. V roce 1952 byla do sestavy Pohraniční stráže

³⁶ TAYLOR, D. *Velká kniha o psech*. 2.vyd. Bratislava: Gemini, spol. s r. o. 1992, s. 17.

³⁷ HARTL, K. *Výchova a výcvik psa*, 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1979, s. 66.

zařazena i chovatelská stanice Ústavu pro chov a výcvik služebních psů v Pyšelích, odkud byla výcviková činnost roku 1953 předána nově vznikajícímu Výcvikovému středisku psovodů a služebních psů Veřejné bezpečnosti v Býchorech u Kolína. V listopadu 1953 byla zřízena Chovatelská stanice Prackovice, první zařízení tohoto druhu u SNB, kde se odchovávají psi plemen německý ovčák, doberman, bigl, labradorský retrívr a krátkou dobu zde v chovu působily i dvě vlčice. Další chovatelská stanice vzniká v roce 1954 v obci Hostouň v okrese Domažlice. Ve stejném roce je z Doupova, kde byl nově zřízený vojenský prostor, přesunuta do Libějovic u Vodňan Poddůstojnická škola psovodů a služebních psů a později zde také vzniká chovatelská stanice psů pro potřeby Pohraniční stráže. V roce 1975, ještě před vznikem celní správy, pořádala tato škola kurzy na vyhledávání drog. Prvními psy, kteří byli použiti, byli labradorský retrívr, lajka a knírači. Chloubou chovatelské stanice Libějovice bylo i ukázkové družstvo vybraných plemen, jako je německý boxer, erdelteriér, rotvajler, velký knírač, německá doga a novofundlandský pes. Byla to veliká rarita v celkovém množství německých ovčáků a poddůstojnická škola začala s těmito plemeny cvičit, ale vzhledem k nestabilním výsledkům, bylo rozhodnuto, vrátit se opět k osvědčenému a léty prověřenému německému ovčákovi. V roce 1990 byla tato chovatelská stanice pověřena odborným výcvikem dvou psů a dvou fen německého ovčáka na vyhledávání omamných látek. Jednalo se o zakázku do Kanady a zvláštností zde bylo to, že se necvičilo vyhledání jednoho druhu omamných látek, ale zvířata byla cvičena k vyhledání hned tří druhů omamných látek, hašiše, marihuany a kokainu a další specializací byly zbraně a výbušniny. Byl to velmi náročný úkol, zvládnutý v krátkém čase, což svědčí o vysoké kvalitě našich kynologických specialistů. S libějovickým výcvikovým střediskem také úzce spolupracovala ústřední celní správa, která zde měla k dispozici cvičnou železniční vlečku, cvičná nákladní a osobní automobily. Celníci používali pro svůj výcvik širší škálu plemen, nejvíce byli zastoupeni labradorští retrívři, malí knírači, střední, ale i velcí knírači. V minimálním zastoupení byli němečtí ovčáci, sporadicky se objevoval zástupce malých loveckých plemen, velšteriér, anglický kokršpaněl.

Snaha o zavedení nového plemene do chovu a výcviku je patrna i z rozhodnutí v roce 1969, kdy byl zařazen do služby u ozbrojených složek, zejména pak Pohraniční stráže, rotvajler. Toto plemeno bylo pokusně zavedeno do služby na státní hranici a současně se v chovatelských stanicích snažili ověřit vliv podmínek velkochovu na utváření povahových vlastností a celkový vývoj tělesné stavby jedince. V počátečním

období tohoto experimentu se ukázaly problémy spojené s odchodem psů do zálohy. Sebevědomí, naprostá neúplatnost a tvrdost těchto psů sebou přineslo veliký problém při předání nově nastupujícím psům. Časem se však ukázalo, že toto byl průvodní znak prvních jedinců, kteří přišli z civilního prostředí. U další generace psů, kteří byli zařazeni do služby z vlastního chovu, kde štěňata vyrůstají od narození v prostředí hromadného chovatelského zařízení, se tento jev již neopakoval. Při následném porovnávání výsledků rotvajlera a německého ovčáka bylo konstatováno, že pro bezprostřední výkon služby je vhodnější pes s poněkud lehčí tělesnou stavbou a vysokým stupněm pohyblivosti. Z hlediska povahových vlastností a pracovních schopností dospívají rotvajleři ve srovnání s německým ovčákem později. Ve většině případů u nich převládá reakce obranná a pokrmová. Objevil se i požadavek na zvýšení počtu výcvikových hodin. Výkonnost psů v testování ovlivňovala i jejich hmotnost, což potvrzovala skutečnost, že u psů těžšího typu došlo k rychlému vyčerpání organismu. Nejvíce je tento nedostatek patrný v horkém letním počasí při vypracování dlouhých stop, což má za následek zpomalení postupu psů na stopě. V poslušnosti a jejím nácviku se neobjevily žádné výrazné rozdíly, které by hovořily v neprospěch praktického využití rotvajlera ve službě. Vrozený klid a vyrovnaná povaha velmi napomáhají k přirozenému zvládnutí psa, který by byl jinak poměrně těžko ovladatelný. Jeho silně vyvinutá pokrmová reakce, je dobře využitelná při nácviku jednotlivých disciplín. Výsledkem bývá rychlá a spolehlivá reakce psa.³⁸

Po vyhodnocení všech testovaných a odchovaných jedinců plemene rotvajler se od jeho využití u Pohraniční stráže a později i u policie ustoupilo. A to hned z několika důvodů. Náročnost výcviku, tvrdohlavost plemene, problematická změna v osobě psů, náchylnost k nemocem, těžkopádnost. Z tohoto důvodu jsou rotvajleři používáni v ozbrojených složkách opravdu jen ve výjimečných případech. K policejní činnosti bylo využito ještě jedno plemeno, a to novofundlandský pes, který se však uplatnil jenom u dunajské Pohraniční stráže.

Nároky na početní obsazení služebních psů vzrůstaly. V roce 1955 bylo ve stavu Pohraniční stráže zařazeno celkem 1 081 psů. Doplnění psů nákupem a ze stávajících chovatelských stanic již nestačilo pokrýt požadavky jednotlivých útvarů, a proto bylo v roce 1957 rozhodnuto o zřízení chovatelských stanic psů u všech brigád PS vzniklých při reorganizaci v roce 1951. Činnost původního ústavu pro chov a výcvik služebních

³⁸ TOMÁNEK, A. Rotvajleři u pohraniční stráže. *Pes přítel člověka*. 1973, č. 8 s. 12.

psů v Pyšelích byla postupně předána jiným útvarům, chov byl převzat útvary Pohraniční stráže a k definitivnímu ukončení činnosti této instituce došlo v polovině roku 1956. V roce 1962 byla do Domažlic v brigádě PS přemístěna i chovatelská stanice z obce Hostouň. Po stabilizaci počtu psů u Pohraniční stráže byly v průběhu následujících tří desítek let chovatelské stanice postupně opět sdružovány. V roce 1965 bylo v sestavě bezpečnostních sborů 1 418 psů, do roku 1970 tento počet klesl na 1 262 psů. V pozdějších letech zaznamenáváme opět početní nárůst a například v roce 1984 bylo evidováno jen u šesti brigád Pohraniční stráže celkem 1 408 aktivních služebních psů.³⁹

V 60.-70. letech řídilo chov, výcvik a využití služebních psů Hlavní velitelství Pohraniční stráže. U Sboru národní bezpečnosti to bylo 4. oddělení 1. odboru Hlavní správy Veřejné bezpečnosti. Po zrušení Pohraniční stráže přešla všechna chovatelská zařízení pod Policii ČR. Od roku 1996 byl regulován služební chov Odborem služební kynologie a hipologie Policejního prezidia České republiky a od roku 2009 je chov řízen Ředitelstvím služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky.

Po roce 1989 nastává v oblasti kynologie značný příliv nových, do té doby pro nás cizokrajných plemen. Americký stafordshire teriér, bulmastif, pitbulteriér, brazilská fila, americký buldok a další. Poprvé se setkáváme s pojmem bojová plemena. Jsou do naší republiky importováni jedinci, na nichž je založen český chov. Není to však vždy ten nejlepší genetický materiál dovezený ze země původu. Následující roky ukázaly, že použití těchto psů vyžaduje velkou kynologickou zkušenost a rozvahu. Bohužel se tyto psi mnohokrát dostali do rukou začátečníků, kteří si své fyzické či duševní nedostatky kompenzovali koupí tzv. „bojového psa“. Následovalo mnoho případů pokousání, či dokonce smrtelných zranění, za které však v žádném případě nemůžeme vinit samotného psa, ale pouze a jenom jeho nezodpovědného majitele, který nezvládl výchovu tak temperamentního zvířete. V období po sametové revoluci nastal velký rozvoj v zakládání bezpečnostních a hlídacích agentur, kde se z počátku uplatnila nejrůznější plemena psů. Postupem času se do všech oblastí služební kynologie vrací zástupce klasického pracovního plemene, tedy německý ovčák. Jeho univerzální použití, učenlivost, razantnost, nekompromisnost a oddanost, byla klasickou hodnotou, která toto plemeno udržela na prvním místě ve služební kynologii. Je nutné podotknout, že po otevření hranic se německý ovčák vycvičený v naší republice stal velice žádaným v celém světě a velký počet psů sloužících u bezpečnostních složek v Americe pochází

³⁹ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 217.

právě z České republiky. Velmi žádaná jsou i štěňata, jejichž rodokmen obsahuje právě české předky služebních psů z chovatelské stanice „z Pohraniční stráže“. Později došlo ke změně názvu a v roce 2003 byla zaregistrována ochranná známka na chovatelskou stanici „od Policie České republiky“. I výsledky v oblasti sportovní kynologie ukazují, že čeští psi pravidelně obsazují přední místa v nejvyšších soutěžích.

5.1 Německý ovčák

Není žádných pochybností o tom, že první místo zaujímá právě německý ovčák, který svou stavbou těla připomíná vlka, je lehce ovladatelný, výborný klusák, nejčastěji vyrovnaného nervového typu, jehož využití je všestranné. Oficiální standard FCI nalezneme pod číslem 166 ze dne 30. 8. 1991, kde se uvádí: Německý ovčák (Deutsche Schäferhunde), pochází z Německa, použití: Všestranný pracovní, ovčácký a služební pes. Klasifikace FCI: Skupina 1 - ovčácká, pastevecká a honácká plemena, sekce 1 - ovčáci se zkouškou z výkonu. Krátký historický přehled: Podle úředních ustanovení spolku Verein für Deutsche Schäferhunde e. V. (Spolek pro německé ovčáky) se sídlem v Augsburgu ve VDH (Verband für das Deutsche Hundewesen), která ho stanoví jako zakladatelský spolek pro plemeno německý ovčák, odpovědný za standard plemene, byl standard stanoven, přepracován a katalogizován na první členské schůzi ve Frankfurtu nad Mohanem dne 20. září 1899 podle návrhů A. Mayera a von Stephanitze a doplňků VI. členské schůze konané dne 28. července 1901, XXIII. členské schůze v Kolíně nad Rýnem dne 17. září 1909, zasedání předsednictva a chovatelské rady ve Wiesbadenu dne 5. září 1930 a zasedání chovatelské rady a předsednictva dne 25. března 1961 v rámci zasedání WUSV (Welt-Union der Vereine für Deutsche Schäferhunde - Světové unie spolků pro německé ovčáky), zasedání WUSV dne 30. srpna 1976 a pravomocně schválen předsednictvem a radou ve dnech 23. - 24. března 1991. Německý ovčák, s jehož plánovitým chovem se začalo v roce 1899 po založení Spolku pro německé ovčáky, byl vyšlechtěn ze středoněmeckého a jihoněmeckého rázu ovčáckých psů, které tehdy existovaly, s konečným cílem získat služebního psa s vlohami pro velké výkony. K dosažení tohoto cíle byl vypracován standard plemene, který se vztahuje nejen k tělesným, ale i k povahovým a charakterovým vlastnostem.

Povaha: Německý ovčák musí být povahově vyrovnaný, pevných nervů, sebevědomý, absolutně přirozený (s výjimkou vydráždění), zcela dobromyslný, ale pozorný a ovladatelný. Musí mít odvahu, bojovnost a tvrdost, aby byl vhodný jako doprovodný, strážní, služební, pastevecký pes a pes k obraně.

Pro stanovení kvality konkrétního zvířete je zadáván bonitační kód, ve kterém je možné vyčíst jak exteriérové hodnocení, tak hlavně hodnocení povahy. Toto označení je velkým vodítkem i pro chovatele při výběru nového chovného materiálu. Kódy jsou přiděleny na veřejné kynologické akci, nazývané bonitace. Jedná se o nesoutěžní ohodnocení daného jedince. Rozhodčí každého psa/fenu hodnotí jak po stránce exteriéru, tak z hlediska povahy, charakteristické pro jeho plemeno. Bonitace je povinná podmínka pro zařazení jedince do chovu. Pro účast na výstavách a zkouškách bonitace není nutná. Podmínkami pro účast na bonitaci (které jsou současně podmínkami pro chov kontrolovaný) jsou členství v Českém klubu německých ovčáků, předvedení na svodu dorostu, zkouška všestranného výcviku nejméně 1. stupně (ZVV, IPO), rentgenový snímek na dysplazii kyčelního kloubu max. 2. stupně a výstavní ocenění nejméně "dobrý" z třídy dospívajících nebo dospělých ze speciálních výstav klubu německých ovčáků. Jedinci, kteří s úspěchem absolvují bonitaci, jsou zařazeni do výběrového chovu na dva roky následující po roce, ve kterém byli zařazeni. V roce, kdy končí platnost této první bonitace, se mohou psi zúčastnit bonitace opět a pokud splní všechny podmínky stanovené pro zkoušku povahy, jsou zařazeni ve výběrovém chovu doživotně. Jedinci nezařazení ve výběrovém chovu, patří do chovu kontrolovaného a jejich možnost využití pro chov je do 8 let věku. Totéž platí pro jedince, kteří se nezúčastnili opětovné bonitace nebo požadované podmínky bonitace nesplnili. Jak vyplývá z výše uvedených skutečností - v současné době existují u německých ovčáků dva druhy chovu. Pokud rodiče splnili podmínky pro účast na bonitaci a bonitace se skutečně úspěšně zúčastnili, potom obdrží jejich štěňata barevně odlišené průkazy původu a označení výběrový chov.

Popis bonitačního kódu: První číslice hodnotí celkový vzhled psa. Druhé v pořadí je písmeno, které charakterizuje znaky plemenné příslušnosti. Třetí v pořadí jsou písmena, která se zabývají uchem, okem a pigmentem barvy. Na čtvrtém místě jsou číslice značící povahové vlastnosti (odvaha a bojovnost). Za čtvrtou číslicí bonitačního kódu následuje lomítko. Za lomítkem se píše buď písmeno N - pes po zákroku na figuranta nepouští nebo písmeno P - pes pouští. Písmena za pouštění a nepouštění však nemají vliv na třídu chovnosti, tedy na celkový výsledek bonitace. Do 30.9 1990 se za lomítkem mohly vyskytovat číslice značící bojovnost a tvrdost.⁴⁰

⁴⁰ *Standard německého ovčáka* [online]. Praha : Cz – pes, 2001 [cit. 2014-01-03]. Dostupné z WWW: < http://www.cz-pes.cz/atlas_nemecky_ovcak.php >.

5.2 Knírač

Jsou známi tři velikostní rázy knírače. Velký, střední a malý, ve dvou barevných variantách, černá a pepř a sůl. Země původu je Německo. Své pojmenování získal podle nejvýraznějšího fyzického znaku, bohatého kníru.

Knírač malý - je dokonalá miniatura velkého a středního knírače, avšak s přidáním krve pinčů opičího a malého. Byl prošlechtěn na konci 19. Století a později i uznán jako samostatné plemeno. Jeho temperament, ochota pracovat a vyhledávat pachové stopy ho mimo psa rodinného zařadila také mezi služební psy. Malý vzrůst mu umožňuje prozkoumat nejrůznější prostory a vyhledávat například drogy.

Knírač střední – je to původní typ tohoto plemene, z něhož byl odvozen malý i velký knírač. Pochází z německého venkova a ustálení jeho podoby se datuje asi k 15. století. Jeho původní poslání nebylo příliš vznešené, choval se jako stájový pinč k ochraně koní před krysami a zloději. Proti krysímu pokousání ho chránil drsný vous. Drsný vous dával psu i podmračený vzhled a měl budit hrůzu u zlodějí. V současné době je tento milý a temperamentní pes chován jako společník a pro služební účely. Toto plemeno se výborně osvědčilo jako lavinový, asistenční pes a v pátrání po drogách.⁴¹

Knírač velký - je nejsilnější z německých kníračů, svalnatý, houževnatý, zdatný a vytrvalý. Toto plemeno bylo poprvé vystaveno v Mnichově v roce 1909. Tehdy se ještě jmenovalo ruský medvědí knírač. Typickými povahovými rysy jsou dobromyslnost, vyrovnaná povaha a neúplatná věrnost svému pánovi. Má vysoce vyvinuté smyslové orgány, chytrost, učenlivost, sílu, vytrvalost, rychlost a odolnost vůči nepřízni počasí a nemocem. Vyžaduje však pevné a náročné vedení při výcviku, všestranně použitelný. Díky svým vrozeným obranným schopnostem se nejlépe hodí jako doprovodný, sportovní, pracovní a služební pes. Kohoutková výška je u psů a fen mezi 60 a 70 cm. Váha je mezi 30 a 42 kg. Využití jako služební pes trochu komplikuje jeho psychická fixace na psovoda. I přes to nalezneme pár razantních představitelů tohoto plemene v řadách služebně využívaných psů.⁴²

5.3 Rotvajler

Pochází z města Rottweilu v Bavorsku a jeho původní využití bylo jako honák,

⁴¹ FOGLE, B. *Atlas psů do kapsy*. 1.vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, s. 95.

⁴² *Standard velký knírač* [online]. Praha : Cz – pes, 2001 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.cz-pes.cz/atlas-velky-knirac-riesenschnauzer.php>>.

hlídač a řeznický pes. V roce 1901 byl poprvé vycvičen pro bezpečnostní službu a v roce 1910 byl uznán jako služební plemeno. Je to mohutný pes s velkou silou a vytrvalostí. Klidný, náročný na správný výcvik, vypracované cviky jsou však pevné. Rovněž všeobecně použitelný. Popularitu tohoto plemene velice ovlivnil fakt, že v roce 1901 v Hamburgu jeden četník s pomocí svého rotvajlera uklidnil dav opilých námořníků.⁴³ V dnešní době je využíván v policejní službě a v době působení Pohraniční stráže byl u nás založen chov tohoto plemene, speciálně pro potřeby ozbrojených složek. Početní zastoupení ve služebních psech není příliš vysoké, avšak jedinec tohoto plemene, který je pro službu využíván, zcela jistě vykazuje velikou razantnost a nekompromisnost při zásahu.

5.4 Dobrman

Je suchý, svalnatý, vysoce temperamentní a vytrvalý. Vyžaduje náročný výcvik, ale pak je velmi výkonný. Používal se jako služební a všestranný pes. Jeho nevýhodou pro uplatnění ve službě je horší snášenlivost tvrdších klimatických podmínek a poměrně častá náchylnost k nemocem. Stejně jako rotvajler tak i dobrman je hodně psychicky závislý na svém majiteli a tím vzniká problém ve službě s přizpůsobením se dalšímu psovodovi.⁴⁴

5.5 Výmarský ohař krátkosrstý

Výmarský ohař krátkosrstý je velký lovecký pes, jehož tělesná stavba vykazuje účelný pracovní typ hezkých tvarů a silných svalů. Je to všestranný, náruživý a nejenom lovecký upotřebitelný pes. Svojí dominancí a sebevědomím budí dojem síly, je vytrvalý a akční. Ve své chtivosti a náruživosti umí působit až nervózním a nedočkavým dojmem. Zemí původu je Německo. Povaha výmarského ohaře je jedinečná stejně tak, jak je možné za jedinečné považovat spojení loveckého a služebního psa, které se v tomto plemeni setkává. Chut' a touha po akci je tak veliká, že působí až nervózním dojmem. Je talentovaný a učenlivý, všestranně upotřebitelný lovecký pes, který i dobře hlídá dům. Je specialistou pro práci po výstřelu a nepřekonatelný stopař. Na loveckých zkouškách různého typu vždy předvádí nadšený aport a bezvadné stopařské disciplíny. Má kvalitní nos, který využívá specificky pro plemeno. Toto nadšení pro práci, vynikající stopařské výsledky a houževnatost přineslo i další využití tohoto plemene,

⁴³ FOGLE, B. *Atlas psů do kapsy*. 1.vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, s. 98.

⁴⁴ *Dobrman* [online]. Praha : Pejskař, 2008 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z WWW: <http://www.pejskar.cz/dobrman-124/%20>.

jako služební pes. A tak výmarský ohař rozšířil řady služebních psů a je nejvíce využíván při vyhledávání drog a nelegálních pasažérů či jako pes záchranářský.⁴⁵

5.6 Novofundlandský pes

Je silný, mohutný, ale přitom pohyblivý, s ušlechtilou hlavou. Výborný a náruživý plavec s potřebou neustálého zachraňování plavajících osob. Jeho výcvik vyžaduje hodně trpělivosti a zkušeností. Používal se jako pes hlídkový. Své uplatnění našel u dunajské pohraniční strážě.⁴⁶

5.7 Belgický ovčák

Otevření hranic po sametové revoluci sebou přináší i prudce vzrůstající oblibu belgického ovčáka. Toto plemeno bylo importováno do naší republiky v roce 1988 a postupem poměrně krátké doby si získalo mnoho kynologických příznivců. Nevídaný temperament, ochota pracovat s přesností, rychlostí a velikou zásobou nevyčerpatelné energie, přivedlo toto plemeno velice brzy do služební i sportovní kynologie, kde belgický ovčák zaujal pevně místo vedle, léty prověřeného, německého ovčáka. Je patrný i vývoj ve výcviku, kdy bylo nezbytné naučit se pracovat s do té doby nevídaným temperamentem. Tito nováčci mezi služebními plemeny začali brzy díky své rychlosti vítězit na vrcholových soutěžích, což sebou přineslo i zvýšení nároků na dokonalost provedeného požadovaného cviku. V soutěžních kláních jsou nejvíce hodnoceni psi s rychlým, radostným, ale maximálně přesným výkonem. To nejvíce vyhovuje právě belgickému ovčákovi. Rozeznáváme celkem čtyři varianty: Groenendael, laekenois, malinois a tervueren. V mnoha zemích jsou tato plemena považována za pouhé varianty belgického ovčáka. Amerika uznává zase jen groenendaela za belgického ovčáka, kdežto malinois a tervueren se považují za zvláštní plemena a laekenois zde není vůbec uznán.⁴⁷ U nás se ze všech čtyř variant nejvíce prosazuje malinois, který je dnes nejvyužívanější ve sportovní a služební kynologii. Je typem psa, který nadchne především zastánce tzv. "tvrdého" výcviku. Ne nadarmo se malinois objevuje na propagačních materiálech armád a policií ze všech koutů Evropy.

Povaha: Belgický ovčák je pes ostražitý a aktivní, překypující vitalitou a vždy připravený k akci. Má vrozenou schopnost hlídat stáda, spojuje v sobě vzácné kvality nejlepších hlídacích psů. Je vždy připraven bez váhání, houževnatě, úporně a razantně

⁴⁵ FOGLE, B. *Atlas psů do kapsy*. 1.vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, s. 306.

⁴⁶ HARTL, K., NĚMEC, K., SKUHROVSKÝ, J. *Výcvik psa, 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1969, s. 71.*

⁴⁷ FOGLE, B. *Atlas psů do kapsy*. 1.vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000, s. 30.

bránit svého pána. Spojuje všechny vynikající kvality ovčáckého psa, hlídače, obránáře a služebního psa. Jeho živý, čilý temperament a smělý charakter bez známek strachu či agresivity musí být jednoznačně patrné z jeho držení těla a ve věrném, hrdém a pozorném výrazu jiskřících očí. V posuzování se vyžaduje klidná a odvážná povaha. V osmdesátých letech zažil malinois ve střední Evropě pozoruhodný rozkvět. Třebaže ho v minulosti znalo jen několik skutečných milovníků belgických ovčáků, náhle z něj vyrostl mimořádně oblíbený pes používaný v kynologických sportech, který vzbudil kladný zájem také u úřadů (policie a celní orgány). Malinois např. v posledních letech obsazuje stupně vítězů na světových mistrovstvích ve výkonu. Dnes je v naší republice odchováno již několik desítek generací pracovních malinois a tak můžeme s jistotou říci, že se zde prosadilo plemeno, které je nadmíru vhodné pro výcvik, a to na vysoké úrovni. Jako jedni z mála jsou schopni i na nejvyšších soutěžích konkurovat německým ovčákům. Běžně se používají u policie i u armády.⁴⁸ Oproti jiným plemenům, která byla zkušebně chována a testována pro služební použití, vyhovuje belgický ovčák, jak po stránce povahové, zdravotní, tak i díky své schopnosti dobře snášet klimaticky náročné podmínky.

5.8 Charakteristika povahových odlišností

Pro úspěšnost výcviku služebního psa jsou velmi důležité podmíněné reflexy, jež jsou však vypracovávány s různou rychlostí a odlišnou ochotou. To je závislé na vyšší nervové činnosti psa. Při jejich rozdělování podle typu vyšší nervové činnosti se posuzuje: Síla obou hlavních nervových procesorů, podráždění a útlumu, dále vyrovnanost těchto procesorů a jejich pohyblivost, což znamená rychlost, s jakou se zaměřuje jeden procesor s druhým.

Rozeznáváme čtyři základní typy vyšší nervové činnosti psů: nevyrovnaný, vyrovnaný živý, temperamentní, vyrovnaný klidný a slabý typ. Není jednoduché stanovení zásadního typu, protože povaha psa není vždy zcela jednoznačně zařaditelná. Existuje ještě celá škála mezitypů s větším nebo menším sklonem k některému ze základních typů.

Nevyrovnaný, cholerický typ je charakterizován silným procesem podráždění, který převládá nad procesem útlumu. Psi tohoto typu se liší od ostatních velkou pohybovou aktivitou a ve většině případů u nich převládá aktivně obranná reakce.

⁴⁸ *Standard belgický ovčák* [online]. Praha : Cz – pes, 2013 [cit. 2014-01-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.cz-pes.cz/atlas-belgicky-ovcak.php>>.

Podmíněné reflexy se vytvářejí lehce, zato útlum vzniká pomalu a není trvalý. Proto jak zákazy, tak i výdrže v různých postojích se cvičí těžko. V důsledku silného podráždění a slabého útlumu, rozlišení podnětů u těchto psů je slabé a není pevné. Výcvik tohoto typu je obtížný, ale když jsou vycvičeni, projevují velikou aktivitu a vytrvalost při použití. Jsou vhodné pro hlídací službu, obranu psovoda, vyhledání předmětů a osob v terénu.

Vyrovnaný typ, temperamentní, sangvinický. Podráždění a útlum u tohoto typu psů, jsou v rovnovážném stavu, projevují se tedy stejnou intenzitou. Přitom podráždění se snadno střídá s útlumem a naopak. Podmíněné reflexy se vypracovávají rychle a trvale. Rozlišení podnětů je velice dobré a je to ideální typ pro výcvik.

Vyrovnaný typ, klidný, flegmatický. Ten se vyznačuje rovnováhou základních mozkových procesů podráždění a útlumů. Na rozdíl od sangvinického typu je pohyblivost procesů pomalejší, podráždění zvolna střídá útlum a naopak. Tito psi jsou na první dojem méně pohybliví a klidní. Podmíněné reflexy se u tohoto typu vytváří pomalu, ale natrvalo. Stejně tak rozlišení podnětů se dosahuje pomaleji, ale po vytvoření je pevné.

Všechny tyto povahové typy se všeobecně považují za vhodné k výcviku a služebnímu využití.

Slabý typ, melancholik se vyznačuje slabým procesem podráždění, to je nízkou hranicí výkonnosti nervových buněk. Podmíněné reflexy se u nich vytvářejí pomalu a nejsou trvalé, protože jsou tlumeny různými vnějšími vlivy. U těchto psů převládá pasivně obranná reakce, která se projevuje bojácností. Takoví psi nejsou pro výcvik vhodní.

Určení povahových vlastností psů před zahájením výcviku je důležité pro správnou volbu metody výcviku a individuální přístup ke psu. Pokud dobře známe typové znaky povahy psa, můžeme výcvik výrazně urychlit a ušetřit tak čas i finanční prostředky.

Zcela jasně odpovídají tyto typy zjištěné u psa, tomu, co u člověka označujeme jako temperament, pomocí kterého můžeme obecně charakterizovat každého jednotlivce, jeho nervový systém a je to právě temperament, jež dává celkové činnosti jednotlivce zcela určitou podobu. Zůstaneme-li u klasifikace čtyř druhů temperamentů (podle HIPPOKRATA), nelze přehlédnout shodu této klasifikace s výsledky pokusů se psy:

Extrémně vzrušivý typ je popisován jako cholericý temperament, pohotový,

bojovný, bujný, lehce a rychle vzrušivý.

Extrémně zdrženlivý typ je melancholický temperament, zřetelně zdrženlivý typ nervového systému, který ničemu nevěří a očekává pouze nebezpečí.

Dvě formy středního typu, sem řadíme temperament flegmatický a sangvinický. Jsou to dva nervově vyrovnané, a proto zdravé typy schopné bránit se, jsou opravdoví, plní života, ale zcela protikladné. Flegmatik je klidný, vždy vyrovnaný, houževnatý a vytrvalý. Sangvinik je nadšený, velmi produktivní, ale pouze tehdy, když má hodně pro něj zajímavé práce, tedy když má stále nějaké vzrušení. Když však vzrušení chybí, nudí se, nedostává se mu sil, naprosto stejně jako u sangvinických psů, kteří jsou nejživější, pokud mají podnět z okolí, ale podřimují nebo spí, pokud podnět chybí.⁴⁹

6 VÝVOJ ODBORNÝCH SPECIALIZACÍ

Jednotlivé disciplíny použití služebních psů jsou založeny na vysoké citlivosti čichového ústrojí psa, který je schopen vyhledat a označit specifické okruhy látek, na které má vytvořenou čichovou paměť, případně rozlišit individuální pach jednotlivých osob. Pes svým jemným čichem dovede rozlišit veliké množství nejrůznějších pachů. Jeho schopnost sledovat pachovou stopu konkrétního člověka několik hodin starou a současně rozlišit pachové křížení i mladších a pachově výraznějších stop, je věcí známou a toto rozlišení patří i do disciplín vyšších stopařských zkoušek. Pro kriminalistickou praxi má velký význam vypěstování čichové paměti u psa tak, aby i několik hodin po ukončení stopy, byl schopen dříve sledovaný pach ztotožnit s hledanou osobou či věcí. Přesvědčivý výkon psa, který je opakován ještě dalším zvířetem, je považován jako nepřímý důkaz proti podezřelé osobě, nebo naopak může přispět k vyloučení podezření.

Využívání služebních psů je na našem území známo již od doby c.k. rakousko-uherského četnictva. Psi byli používáni k pronásledování pachatelů po tzv. horké stopě, což byla metoda využívaná podle terénních, případně povětrnostních podmínek maximálně však do 24 hodin. Pes vedený psovodem buď pachatele na útěku dostihl a zadržel nebo mohl být pachatel prostřednictvím psa identifikován vyštěkáním. Pokud pachatel na stopě ztratil určitý předmět, po jeho dostižení, byl postaven mezi hlouček dalších lidí a pes podle specifického pachu označil hledanou osobu. Častějším využíváním psa, jako pomocníka četnictvu, se zjistilo, že je také schopen označit

⁴⁹ ALDINGTON, E. *O psí duši. Povaha, psychologie a chování psa*. 1.vyd. České Budějovice: Nakladatelství Dona, 1999, s. 69.

konkrétní věc patřící pachateli, mezi věcmi nezúčastněných osob. Nalezené předměty byly pomocí pinzety, kleští nebo čistých dřivek přeneseny do čisté lahve od zavařeniny. Ta se ovázala pergamenovým papírem a postavila se na sklo, dnem vzhůru. To je úplný počátek pachových konzerv a právě na tomto základě byla v později založena metoda výcviku služebních psů pro potřeby identifikace odebraných a uchovaných pachů osob a předmětů. Psi byli v našem četnictvu a policii, pro svoje výtečné vlohy, stále více žádáni. Jako průlomový, pro rozvoj služebních psů, je považován případ z roku 1925, který je nedílnou součástí dějin naší kriminalistiky. Jde o případ Bedřicha Krásky, který jako tulák, násilník a lupič dne 1. února 1925 v Rajském mlýně u Klatov spáchal trojnásobnou vraždu, pro čtyři tisíce korun. V mlýnici nechal své zakrvácené boty a v rozčilení v jedné z nich zapomněl ponožku, sebral mlynářovu obuv a zmizel. Tehdy strážci zákona, pravděpodobně poprvé v historii, chtěli použít pro usvědčení pachatele pachovou konzervu. Citace z dobového zápisu: „ ... *Ponožka, kterou pachatel při obouvání bot zanechal ve mlýně, byla na radu policejního ředitelství dána do prázdné, čisté lahve se širokým hrdlem, které bylo dobře uzavřeno, a sice za tím účelem, aby mohlo býti, až někdo nutně z vraždy podezřelý bude polapen, zavedeno pátrání policejním psem. Podezřelý byl by postaven mezi několik lidí. Psu dala by se očichati ponožka a ten by pak štěkotem upozornil, zda někdo z přítomných je jejím majitelem. Takové zkoušky v cizině se už staly a byly provázeny úspěchem...*“. Hledaný tulák byl dopaden, k vraždám se přiznal a tak nebylo nutné pachovou zkoušku provádět. Později však, pokračování citace: „... *počal pojednou zapírat, uplynula již velmi dlouhá doba a intenzita pachu v ponožce obsaženého jistě už vyprchala...*“. Na tomto případě je patrný první pokus o použití pachové konzervy v našich zemích.^{50 51}

6.1 Metoda pachové identifikace

Tato metoda je známější pod starším názvem, metoda pachových konzerv. Je založena na porovnání pachové stopy zajištěné na místě činu a pachu ze srovnávací pachové konzervy, odebrané kriminalistickým technikem podezřelé osobě, které lze vzájemně porovnat a případně prohlásit individuální shodu těchto pachů. Na tuto práci jsou používáni speciálně vycvičení psi, u nichž je žádoucí klidná rozvázná povaha, výborné předpoklady pro stopařské práce a ochota vyhledávat a označovat nejrůznější předměty či pachy i v náročném prostředí. Základem této metody je fakt, že každá

⁵⁰ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1. vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 292.

⁵¹ Graf 1: *Vývoj odborných specializací*.

osoba má svůj nezaměnitelný, specifický pach, který umožňuje provádět individuální identifikaci podobně jako daktyloskopie. Při využití vysoké citlivosti čichové soustavy psa se ztotožňují otisky pachových stop z předmětů, jež zanechal pachatel na místě činu, právě s jejich osobou. Je prokázáno, že pes je schopen rozlišit i velmi malé množství příslušných pachových molekul. Tato diferenciací pachu je součástí metody nazývané odorologie. Tento pojem lze chápat jako odvětví kriminalistické techniky, jehož předmětem je studium vzniku, významu a vlastností tělesného pachu, rozvoj metod zajišťování pachových stop a jejich kriminalistické zkoumání pomocí analytických přístrojů. Smyslem a cílem celé této metody je individuální identifikace osob a věcí. Z hlediska kriminalistické teorie jde o olfaktorickou (čichovou) metodu identifikace osob. Této problematice se po léta věnuje pan Martin Kloubek, který na toto téma publikoval mnoho článků a v roce 2009 ve spolupráci s Jiřím Strausem, prorektorem Policejní akademie ČR, vydal publikaci „Kriminalistická odorologie“. Pro přesné nastínění nepostradatelné práce služebního psa uvádím citaci: „...*Olfaktorika je metodou kriminalistické techniky sloužící k identifikaci konkrétní osoby mající vztah k události, která je předmětem trestního řízení, a to prostřednictvím touto osobou vytvořené pachové stopy. Každý člověk zanechává svoji pachovou stopu jako hmotný odkaz své činnosti na místech svého doteku, pohybu nebo pobytu vždy, a to nezávisle na svojí vůli. Olfaktorická metoda pachové identifikace je založena na poznání, že každý člověk je nositelem individuálního pachu, který je geneticky podmíněn a je stálým projevem jeho životních funkcí. Zjišťování toho, zda má konkrétní osoba vztah k události, jež je předmětem trestního řízení, provádí se porovnáváním pachových stop a vzorků pachu prověřovaných osob, které jsou fixovány v pachových konzervách. Olfaktorické porovnávání pachů provádí se s využitím čichových vlastností speciálně vycvičeného psa. (...). Olfakce znamená v překladu „čichání“ a mechanismus dekódování informace obsažené v pachové stopě je složitý a v průběhu fungování zatím naprosto nekontrolovatelný jakýmikoli mechanismy sestavenými a řízenými lidskou činností. Jediným použitelným prostředkem je zatím čichový orgán psa, s jehož pomocí nám pes výsledek předkládá v podobě naučeného jednání, přičemž prostředníkem mezi čichovým analyzátozem a poskytnutou informací je čichová paměť psa...“.⁵² Tato metoda je sice založena na vědeckých poznatcích, ale doposud není možné její výsledky vědecky ověřit. A tak se hovoří o tzv. subjektivním hodnocení psa.*

V informačním věstníku VB byla rozhodnutím náměstka ministra vnitra ČSSR

⁵² RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 289.

ze dne 28.2.1989 jako celek odtajněna Směrnice pro využívání pachových konzerv, vedená s označením „TAJNÉ“. Toto rozhodnutí umožnilo, zveřejnění výsledků dosažených touto metodou a jejich další využití v trestním řízení. Koncem devadesátých let se začaly množit pochybnosti o pachových konzervách jako důkazním prostředku a často docházelo k jejich zpochybňování právními zástupci obžalovaných. Současná praxe využívá otisků pachových stop předmětů zajištěných na místě činu k porovnání s pachovými stopami podezřelých osob. Přesto, že je pracovní vytížení u této specializace veliké, je pachová stopa ověřena nezávisle na sobě dvěma služebními psy z jedné oblasti a následně i dalšími ze zcela jiného kraje. Kynologové pracující v této specializaci si velice zakládají na kvalitě a přesnosti svých výsledků a také je již mnoho let patrná snaha o prosazení této metody jako kriminalistické disciplíny, která by byla přijímána soudy společně se znaleckými posudky.

6.2 Vyhledávání výbušnin

Metodu vyhledání a detekce výbušnin řadíme mezi protiteroristická opatření, kde speciálně vycvičení psi a psůvodi předcházejí vyhledáváním výbušnin a výbušných nástražných systémů, možným útokům. Výcvik je především zaměřen na vyhledávání založených vzorků v osobních automobilech, budovách, zavazadlech či předmětech denní potřeby. Tyto předměty mají však velmi dobře utěsněny prostory pro přepravu osob a nákladu, čímž nedochází k pronikání pachových molekul ze zdroje pachu do vnějšího prostředí v takovém množství, aby ho pes vyhledávající a detekující výbušniny mohl spolehlivě označit. Do vnějšího prostředí se dostane ze zdroje jen velmi malé množství pachu a psi, kteří byli cvičeni k označování vzorku u samého jeho zdroje, nepovažují pach za dostatečně silný, aby jej spolehlivě označili. Z tohoto důvodu se přistoupilo ve výcviku ke zvýšení důrazu na samotnou intenzitu pachu a změnu citlivosti tak, aby byl pes schopen označovat založený vzorek i na konci jeho pachového kužele, pokud se nemůže dostat blíže ke zdroji hledaného pachu. Efektivita se v tomto případě nedá měřit, a to vzhledem ke specializované problematice, která má právě nahradit lidský potenciál při ochraně zdraví a života obyvatel a zasahujících policistů v boji proti terorismu.

Počátky pyrotechnické činnosti na území našeho státu jsou datovány od roku 1948. Do té doby byly pyrotechnické práce na našem území prováděny výhradně vojenskými pyrotechniky. Ti v průběhu války, kromě jiných prací vyprošťovali, přemísťovali a likvidovali letecké pumy. Ještě dlouho po válce bylo nacházeno velké

množství nevybuchlé munice, kterou armáda nestačila likvidovat. Bylo nezbytné nalezení rychlého řešení, a tak došlo k jednání mezi ministerstvem vnitra a ministerstvem národní obrany, na jehož základě byla zřízena pyrotechnická služba ministerstva vnitra. Množství nalezené munice bylo řádově v desetitisících ročně, ale s tím souvisel i nárůst počtu zraněných a usmrcených osob, mezi nimi často i děti. Z tohoto důvodu se v roce 1952 urychleně realizoval zkrácený pyrotechnický kurz pro příslušníky tehdejší Národní bezpečnosti. Tak byl položen základ nového systému výkonu pyrotechnické činnosti této bezpečnostní služby. Ta byla časem rozšířena na všechna krajská velitelství z důvodu narůstající trestné činnosti páchané výbušninami, snadno dostupnými právě z poválečných nálezů.

Historie použití služebních psů při vyhledávání výbušnin se v České republice datuje od druhé poloviny osmdesátých let. Hlavní úlohu v profesním vzdělávání psovodů u vyhledávání výbušnin měl instruktor Výcvikového střediska Býchory kpt. Jan Kabát, u kterého všichni policejní kynologové – specialisté, absolvovali desetitýdenní základní kurzy, kde měli psovodi možnost rozpoznat schopnosti svého psa. Čerpal z bohatých zkušeností z výcviku loveckých a především služebních psů a také byl první, kdo oficiálně cvičil služebního psa se zaměřením na vyhledání výbušnin. Byl to pes, kterého získalo Československo darem od polských kolegů, a jmenoval se Benzol.

Další významnou osobností v této specializaci je služební psovod ze severních Čech Vilém Babička, který na základě vlastní samostatné aktivity naučil vyhledávat výbušniny i svou fenu malého knírače. Další cenné zkušenosti načerpal na odborných kurzech v Americe a později vedl i první kurz na území naší republiky pro psovody vyhledávající výbušniny, který byl počátkem devadesátých let v jihočeském středisku v Lišově.⁵³ Jsem nesmírně ráda, že jsem mohla osobně s tímto člověkem hovořit a získat od něj cenné informace. Dnes již nepůsobí jako služební psovod, ale je velice uznávaným rozhodčím v oblasti sportovní kynologie. Dovolila jsem si jej požádat o rozhovor k této problematice a jeho záznam je vložen do praktické části mé práce.⁵⁴

6.3 Detekce akcelera^otů

Tato poměrně nová kriminalistická technika, která slouží k zjišťování hořlavých látek- urychlovačů hoření neboli akcelera^otů, byla zavedena v rámci Policie České republiky od roku 2002. Služební psi s touto specializací jsou schopni vyhledat i velmi

⁵³ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 303.

⁵⁴ Rozhovor s Mistrem sportu Bc. Vilémem Babičkou pplk. v. v.

malé množství hořlavých látek v ohořelých věcech nebo stopy akcelerantů na oděvu žháře. Po vyhodnocení žhářských útoků bylo zjištěno, že nejčastěji je používána hořlavá kapalina, která zajistí žháři rychlé šíření požáru a tím i znesnadnění včasného hasebního zásahu. Dochází tak k podstatně větším škodám a ke zkreslení či úplnému zničení důležitých stop. Na druhé straně použití pevných látek, jako třeba papíru, nepřináší žháři požadovaný efekt, protože propuknutí požáru není tak rychlé, je reálné, že bude objeven a uhašen nebo dokonce může dojít k jeho samovolnému uhasnutí. Dostupnost hořlavých kapalin pro žháře je zcela bezproblémová, protože zakoupení i několika kanystrů benzínu není ničím výjimečným. Nejčastěji polije žhář předměty ve vytypovaném objektu a přitom se kapalina vsákne do všech porézních předmětů. Díky tomu, že při požáru hoří pouze směs par hořlavých kapalin se vzduchem, můžeme nalézat zbytky použité kapaliny ještě i po jeho uhašení. Speciálně vycvičený služební pes má za úkol nalézt a označit i zcela nepatrné zbytky hořlaviny. Neznamená to však, že pes označuje ohnisko požáru, to je plně v kompetenci vyšetřovatelů, ale označuje pouze místa, kde jsou ještě zbytky použité hořlaviny, aby ji bylo možné zajistit pro další šetření.

Za zakladatele této metody je uváděn detektiv městské policie New Yorku Robert Noll. Jeho myšlenka, že pes, který je schopen označovat i nepatrné množství výbušnin, drog či jiného pachu, měl by bez problému označit i místa se zbytky hořlavých látek. Vyšetřovatelé požárů sice používali hydrokarbonátové detektory, ale výsledky byly zdlouhavé a nejisté. Své poznatky s výcvikem si ověřil nejprve na svých labradorských retrívrách a později mu bylo umožněno založit ve výcvikovém středisku program na výcvik specialistů pro detekci akcelerantů. V současné době jsou tito psi i v Kanadě, několika zemích západní Evropy a také u nás. Prvním psem v České republice, který dokázal na požářištích vyhledat a označit nepatrné zbytky látek, jež byly použity k založení požáru, byla fena německého ovčáka Ashie, kterou policisté přezdívali Popelka. Její psovod Ludvík Pinc počal s tímto výcvikem, právě na základě svého služebního pobytu v USA v roce 1999. Původní metoda byla upravena pro naše podmínky a za podpory Odboru zjišťování příčin požárů Hasičského záchranného sboru hl. města Prahy a Technickým ústavem požární ochrany v Praze bylo započato s výcvikem. Ohromující byly výsledky právě Popelky, která dokázala nalézt v torzu ohořelého automobilu, zbytkové množství hořlaviny, a to i přesto, že při hasebních pracích byla použita tlaková voda. Nalézala je na místech, jež nemohly být v žádném případě z palivového systému automobilu, a tím bylo jasně prokázáno, že požáry byly

založeny úmyslně. Tato fena byla schopna označit nejen předmět požitý k založení požáru, ale i osobu, která požár založila. Tyto zcela unikátní výsledky dosvědčují, že jde o velice účinnou a přitom finančně nenáročnou metodu použitelnou ve výkonu služby, především při odhalování žhářů závažných trestných činů. Z tohoto důvodu je od roku 2003 ve Výcvikovém středisku Plzeň – Bílá Hora prováděn výcvik psů podle této nové metody již jako standardní výcvik psů specialistů.⁵⁵

6.4 Vyhledávání lidských ostatků

Vyhledání živých lidí je velmi dobře zvládnutou a propracovanou disciplínou pro psy záchrannářské. Trénují toto vyhledání v nejrůznějších prostorách od sutin, přes vodní hladinu až po vyhledání ve sněhových závějích. I zde však dochází k situaci, že hledaná osoba již není živá a pak je nutné nacvičit i vyhledání mrtvolného pachu. V policejní praxi se však často setkáváme se situací, kdy je jasné, že nepůjde o vyhledání živého člověka a z tohoto důvodu se ani nepřístupuje k využití civilních záchrannářských psů. U případu vraždy už není koho zachraňovat a i hledaný pach je pro psa zcela jiný. V neposlední řadě je nutné poukázat i na psychickou náročnost tohoto vyhledání. Z vlastní zkušenosti vím, že záchrannářský pes hledá s velkým nadšením a odměnou je mu nalezení člověka, který ho v tréninku odmění třeba jeho míčkem. U nalezení mrtvého člověka je celková atmosféra zcela jiná a ani ze svého psovoda civilisty, nevyzařuje pro psa ta požadovaná energie, jako když společně najdou živou osobu. Tyto poznatky jasně ukázaly na to, že pro potřeby policie byla nutná další specializace služebních psů, a to vyhledání lidských ostatků. Mezi laickou veřejností je často s rozpaky komentován způsob nácviku tohoto vyhledání, kdy si lidé myslí, že je používáno skutečných lidských ostatků a tím dochází k jejich hanobení a nedůstojnému zacházení. Praxe je však zcela jiná. I zde již pronikla moderní věda a pro nácvik se používají tablety s různým stářím mrtvolného pachu. Tento nácvik je poměrně finančně náročný a to souvisí i s počtem těchto psích specialistů. Důležitý je také výběr vhodných psů, protože zde je třeba vychovat psa, který dokáže soustředěně a pomalu vyhledávat třeba jen pár kapek krve nebo jediný zub, což později přispěje k potřebné identifikaci totožnosti mrtvého člověka.

6.4.1 Pach mrtvého těla

Ačkoliv se pach rozkladu mrtvého těla liší od pachu uvolňovaného živou osobou, principy jejich šíření a pohybu v prostředí jsou stejné. Dobře vycvičení psovodi

⁵⁵ RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1. vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010, s. 306.

se psy záchranáři mohou tedy aplikovat mnoho pátracích principů při vyhledávání se psem na mrtvoly. Pach uvolňovaný z lidského těla v době okamžiku biologické smrti prochází změnou. Tato změna není člověkem okamžitě pozorovatelná, nepochybně ale ovlivňuje složení pachu detekovaného psem a jeho z toho vyplývající chování. Mnoho psovodů se psy stopaři zaznamenalo, že někteří psi jsou schopni sledovat lidskou stopu, často několik dní starou, ale nejsou schopni reagovat na již mrtvou osobu. Psi mohou cítit změnu pachu a ať už ze strachu, kvůli rozdílnému pachu nebo z jiných důvodů se může stát, že se nechtějí k mrtvole přiblížit. Pokud se psovod nikdy před tím s takovým chováním nesetkal, může se domnívat, že pes ztratil stopu. Ten však má ve skutečnosti averzi vůči pachu mrtvoly, kterou může projevovat zježením chlupů, točením se na místě nebo jiným chováním, které indikuje nechuť psa vstoupit do určitého prostoru. Toto chování může být překonáno výcvikem.

Pach mrtvoly se od pachu živého těla liší. Je chemicky obecný a nikoliv specifický pro každé individuum. Chemické reakce, spojené s mrtvolným rozkladem jsou v podstatě u všech těl stejné. Pach mrtvoly však není pouze jedním pachem, ale skládá se z různých pachů vznikajících v průběhu různých stádií mrtvolného rozkladu. Pes na vyhledávání mrtvol musí být vycvičen, aby dokázal rozpoznat celé spektrum těchto pachů a reagovat na ně. Skladba pachů se mění, jak tělo prochází různými stádii rozkladu a chemickými proměnami. Je důležité si uvědomit, že reakce jednotlivých psů, když jsou seznámeni s pachem mrtvoly, mohou být velmi rozdílné. Není nic neobvyklého, že se pes pokusí v hnilobné hmotě vyválet, označkovat jí močením nebo se vykálet. Může dojít i k dalším specifickým reakcím.

K pochopení toho co pes cítí, je důležité se dozvědět něco o stádiích rozkladu. Proces mrtvolného rozkladu započne okamžitě poté, co nastane biologická smrt a projde celkem pěti stádii před tím, než je tělo kompletně skeletováno. Aby tento proces nastal, je nutná přítomnost určitých činitelů. Ti ovlivňují rychlost, s jakou ostatky procházejí jednotlivými stádii. V průběhu hnilobných procesů jsou produkovány různé plyny, tekutiny a kyseliny. Tyto vedlejší produkty pak tvoří pach, na který je pes vycvičen reagovat a značit jej. Existují dvě specifické situace, za kterých jsou produkovány rozdílné pachy. Pokud dojde k rozkladu těla v mokřím prostředí, vzniká mrtvolný vosk. Tato šedavá, mléčná substance je pro psa zdrojem výrazného pachu. Jestliže je tělo ponecháno v teplém a suchém prostředí, dojde k jeho mumifikaci a produkci zatuchlého

pachu. Tento pach je rovněž psem detekovatelný.⁵⁶

6.5 Vyhledávání omamných a psychotropních látek

Metoda vyhledání a detekce omamných psychotropních látek je metodou kriminalistické taktiky, která je využívána především k vyhledání drog či jiných omamných látek, a to na nejrůznějších místech a velice důmyslných úkrytech. S otevřením hranic a volným pohybem osob velice výrazně vzrostl nelegální obchod s těmito látkami a způsob jejich ukrytí je stále více propracovaný. Na vzrůstající narkomanii a s tím související organizovanou zločinností reagovala policie vytvořením zvláštních výjezdových skupin. Proto byl rozšířen i speciální výcvik psů ve výcvikovém středisku Policie ČR v Býchorech. Tradice české kynologie a vynikající výsledky našich policistů se brzy prosadily i v zahraničí a pověřenec OSN zapojil naše policejní důstojníky do řešení celoevropské problematiky využívání psů k vyhledání drog. V Evropě je financováno několik programů a jedním z nich je i výcvik a využívání psů ve vyhledávání drog. Úkolem tohoto programu je vytvoření nadnárodních výcvikových osnov, zajistit komunikaci a spolupráci mezi národními výcvikovými středisky, organizovat výměnu zkušeností, v oblasti metodiky výcviku a využívání psů, provádět společnou přípravu instruktorů výcviku. Za vrchol spolupráce je považováno opatření k dostupnosti psů specialistů a jejich rychlé využití v klíčových oblastech pašování drog.⁵⁷

Celá metoda je založena na vysoké citlivosti čichového ústrojí psa, který je schopen spolehlivě vyhledat a označit daný okruh látek, pro které u něj byla speciálním výcvikem vytvořena čichová paměť. Za doby socialismu vše co souviselo s bezpečností, či armádou, bylo pečlivě utajováno. To však mělo za následek zakotvení názoru, že psi používaní na vyhledávání drog jsou tak snaživí, protože je žene jejich závislost, úmyslně vytvořená na těchto drogách. Někdy je slyšet tento názor i z úst kynologických laiků. Skutečnost je taková, že výcvik „drogových“ psů je založen na vyhledávání své oblíbené hračky, tedy aportu. A tak se pro tuto specializaci pečlivě vybírají psi s mimořádnou vášní pro aportování a především s dobrým nosem. Musí být ochotni prověřovat nejrůznější předměty, stísněné prostory, výšky, překonávat

⁵⁶ Kolektiv autorů (Andrew Rebmann, Edward David, Marcella H. Sorg), *Metodika vyhledávání lidských ostatků, jejich částí nebo míst jejich uložení*. Vydalo: Policejní prezidium ČR, odbor služební kynologie a hipologie. Překlad: npor. Ludvík PINC, náklad: 10 výtisků, vydáno březen 2004. Pro vnitřní potřebu.

⁵⁷ RŮŽIČKA, J. Mistrovství Evropy policejních psů ve vyhledávání drog. *Pes přítel člověka*. 1998, č. 9, s. 14.

důmyslné překážky a vykazovat velikou a neutuchající chuť do práce bez ohledu na prostředí a okolní rušivé vlivy.

Vlastní nácvik této metody začíná rozvinutím vášně aportovat, pes se učí si aport také naléznout, a to v nejrůznějších úkrytech. Postupně se prodlužuje čas, po který pes samostatně vyhledává a učí se tak požadované vytrvalosti. V dalším kroku se aport ukryje do uzavřené skříňky a pes jej musí nejenom najít, ale i vytrvale označovat štěkáním svůj nález, až se za odměnu dostane ke svému aportu. Pokud pes ochotně vyhledává a označuje, přidá se k aportu i vzorek drogy a postupně se u psa vybuduje podmíněný reflex, který spojuje oba pachy. Celý výcvik má však mnoho specifických problémů a vyžaduje velkou kynologickou zkušenost a kvalitní zvíře. Už jenom samotný pach drogy nelze jednoduše vyčlenit. Existuje tak široká škála nejrůznějších narkotik, od přírodní drogy až po syntetické a každá má svůj specifický pach, který musí pes dobře rozpoznat a označit.

Úspěšnost našich služebních psů je velká a tak bývají často noční můrou pro pašeráky a prodejce drog. Ti vymýšlí nejrůznější úkryty a schránky, jen aby zmátli citlivý nos služebního psa. Ten má však až 200 krát citlivější čich než člověk a současně má i velice důležitou vlastnost, a to je diferenciací pachů. Psí svět je založen na vnímání pachů, a aby mohl pes v tom nepřehledném množství vůbec existovat, dokáže ty nedůležité potlačit a zaměřit se na ty pachy pro něj zajímavé. Podobně jako člověk je schopen z veliké barevné obrazovky zaznamenat malou zprávičku v dolním rohu, která je však pro něj v tu chvíli nejdůležitější. To odůvodňuje úspěšné odhalení i důmyslně uschované drogy do benzínu nebo velmi často mezi aromatickou kávu.

Tito psí specialisté jsou žádanou pomocí nejen na hranicích, letištích, přístavech, v místech velkého pohybu zboží a lidí, ale i při domovních prohlídkách podezřelých osob. O tom, že pes je nenahraditelný pomocník, pro kterého nikdy nekončí jeho pracovní doba a nasazení, svědčí i zpráva, která proběhla tiskem. Policie České republiky pořádala jednu z mnoha přednášek o práci policie, na škole mezi studenty. Pro zvýšení atraktivity vzali s sebou i služebního psa se specializací na drogy. Ten však v průběhu přednášky našel u jednoho ze studentů drogu. Odhodlaně vyštěkával onoho studenta, i když byl do školy přiveden, za úplně jiným účelem. Neúplatnost, pracovitost a neúnavné nadšení pro práci, to jsou vlastnosti, které by mohl mnohý člověk tomuto čtyřnohému pomocníkovi závidět. Na druhé straně přítomnost drog mezi studenty svědčí o nelichotivém vývoji naší společnosti a budoucí generace vůbec.

7 ŠETŘENÍ S ODBORNÍKY NA JEDNOTLIVÉ SPECIALIZACE

Pro praktickou část této bakalářské práce jsem se rozhodla oslovit tři různé kynology, kteří pracují se psy odlišných specializací. I jejich profesní zařazení je různorodé. Od dobrovolného záchranáře, přes profesionálního psovoda až k civilnímu zaměstnanci Policie ČR. Všechny tři však spojuje, mnohaletá praxe, velké zaujetí a nadšení pro svou práci, a proto jsou ve svém oboru uznávanými odborníky.

7.1 Záchranář a vyhledání lidských ostatků

Při psaní o této specializaci jsem si okamžitě vzpomněla na pana docenta Stanislava Sudu, který se léta zabývá výcvikem záchranářských psů, a mimo tento koníček vím, že i jeho profesní zaměření je léta spojeno s pomocí lidem. V neposlední řadě mě zaujalo to, že je velkým milovníkem tak úžasného plemene, jako je německý boxer. Požádala jsem jej tedy o rozhovor na výše uvedené téma.⁵⁸

1) Pane docente, vím, že se mimo sportovní kynologii, také mnoho let aktivně věnujete výcviku záchranářských psů. To je poměrně široký pojem, do kterého se zahrnuje vyhledání plošné, v sutinách, v lavinách, či na vodě. Ne vždy však potřebná pomoc přijde včas a tak nastává situace, že pes se musí naučit označovat i pach mrtvého člověka. A toto je právě téma, které bych ráda otevřela v našem rozhovoru.

Jaký byl tedy Váš odborný vývoj ve výcviku záchranných psů a kdy jste se poprvé setkal s označením mrtvého vzorku?

Musím to vzít trochu zeširoka. Až asi do svých 20 let jsem byl přesvědčen, že jsem anti-pejskař. V rodině byl ke zvířatům odstup. Ale začal jsem s partou jezdit na vandry a kamarádka měla irského setra. Nádherného! Jdeš lesem, loukami a kolem volně pobíhá krásný pes. Pohled jak ze žurnálu. Do chvíle než máš psa přivolat. Pak jsme jeli s jinou kamarádkou a ta měla dobrmana. Černá fenka, kupírované uši, velmi pozorná a hlídající paničku. Budila respekt, přitom byla vycvičená, normálně s paničkou dělala sportovní výcvik. To soustředění, ušlechtilost a vazba na paničku mě prostě uchvátilo. Když jsem se oženil, tak moje žena toužila po psovi, chtěla kokršpaněla. Já jsem to již cíleně převedl na pracovní plemeno, aby se se psem dalo alespoň cvičit. I koupili jsme fenu boxera. Žena se se mnou rozvedla, fenka zbyla mně, a tak se ze mě stal pejskař.

Začal jsem chodit na cvičák, jezdit na výcvikové tábory. V jihočeské pobočce Boxerklubu se na táborech vždy objevovalo jedno družstvo záchranářů. Musím se

⁵⁸ Rozhovor s doc. MgA. Stanislavem Sudou, Ph.D.

přiznat, že jsem jim moc pozornost nevěnoval, protože se mně zdála jejich výcviková úroveň pochybná. Tedy – co se poslušnosti a ovladatelnosti týkalo. Jenže pak se udála řada zemětřesení (Turecko 99, Taiwan 99) a mně došlo, že tenhle typ výcviku má skutečný přesah do praxe. I vstoupil jsem do záchranné brigády. Nu, a díky dlouhým hovorům s účastníky misí mně bylo jasné, že pes, který není schopen označit mrtvý pach, je vlastně na takové akci zbytečný. Začal jsem se tedy nácviku vzorků velmi cíleně věnovat.

2) Určitě ne každý pes a každé plemeno je vhodné pro tuto specializaci. Jaké jsou, z Vašeho pohledu, nezbytné povahové vlastnosti, jaké je nejvíce využívané plemeno (pes/fena) a jaká je úroveň českých záchrannářských psů ve srovnání se světem?

Co se týče výběru psa. Obecně mám za to, že je výhodnější dělat s jedincem pracovního plemene. Nicméně to vůbec není mantra k opakování. Může se najít jakýkoli pes, kříženec či zástupce loveckého plemene, který bude povahově vhodný – vyrovnaný, ať už fena či pes. Psychická zátěž v záchrannářské praxi je extrémní. A to platí i pro psovoda. Jde tedy o souhru týmu (psovod – pes). Zatímco například ve sportovní kynologii se pohybujeme ve světě normovaných cviků, terénů a překážek, záchrannářská praxe a příprava na ni vede opačně. Člověk nikdy neví, s čím se setká. A tak musí k přípravě přistupovat. A to vyžaduje velké nároky na povahu psa. Odolnost vůči tmě, hlukům, nezvyklým pachům, velké vodě, tlaku psovoda ve vedení, stresu. Dokonce ani úspěšný pes v řádu IPO, nemusí mít dostatečné předpoklady pro výkon v záchrannářské praxi.

Co se kynologie týče, je Česká republika zkrátka velmoc. Není moc zemí na světě s takovou tradicí a obecnou úrovní kynologie. Kolem záchranných prací to platí dvojnásob. Zejména v oblasti tzv. mrtvých pachů jsme opravdu jedineční. To ve své podstatě nemá nikdo zatím správně metodicky uchopené. Bohužel v posledních deseti letech ani my. Je to důsledek nešťastné politiky největší organizace SZBK ČR a zároveň slabá metodická úroveň Kynologické komise zřízené pod HZS, pod jejíž gesci spadá atestace týmů. Tam mrtvé pachy vůbec nefigurují, metodika vyhledávání živých osob je politickým kompromisem zúčastněných organizací a výsledek je zřejmý – poslední výjezd na zemětřesení se uskutečnil před více než deseti lety (Írán 2003). Bez skutečného kontaktu s katastrofou s následnou reflexí a jejím vlivem na metodiku a metodologii se nedá odborně růst. Bohužel to platí i o vyhodnocování tuzemské praxe. Není tedy divu, že záchranařina prožívá posledních několik let stagnaci, či spíše klesající odbornou úroveň.

3) *Samotný název specializace - vyhledání lidských ostatků, je dosti deprimující. Jaká je následná psychická zátěž pro psovoda a je patrná i na psovi? Je záchranný pes zaměřen pouze na tuto jedinou specializaci nebo hledá i živé osoby? Pokud označuje obojí, jaký je rozdíl v označování? Jsou cítit emoce a kde je hranice mezi ještě žijícím a už mrtvým člověkem? Jaký terén je pro psa nejtěžší?*

Jak jsem již říkal, psychická zátěž je extrémní. Nicméně je spíš na straně psovoda – on přenáší tento stres na psa. Viděl jsem mnoho týmů, které hoří na psychické stabilitě psovoda. Já mám třeba velkou výhodu, že jsem původní profesí zdravotník. Díky praxi v nemocnici jsem viděl takové věci, že blízkost “mrtvého pachu” opravdu není rozhodující. Rozhodující je vazba na psa, přesný výkon – a paradoxně i radost z nálezu. I když nešťastného.

Měl jsem to štěstí, že jsem potkal několik opravdu poctivých lidí, se kterými jsme založili malou organizaci a několik let se cíleně věnovali metodice pachových prací. Mám archiv videozáznamů i výsledek, jímž je návrh postupu vytváření metodiky (řádu). Ukazují se tam zajímavé věci. Například psovi je opravdu jedno, jestli značí živou osobu či mrtvý pach. Psodod je také ve velké většině případů schopen rozhodnout, zda pes značí živé či mrtvé. Ovšem ten rozdíl při označení je velmi individuální. A zejména nemáme znalosti o změně pachu při úmrtí. Dokonce jsem požádal našeho pana rektora (JU v ČB) prof. Libora Grubhoffera o spolupráci, ale pachům a jejich pohybu se v přírodovědě zatím nikdo nevěnuje – ani fyzici ani biologové. A je to fakt, málokdo si uvědomuje, že výcvik psů je obor společenskovední. Dospěli jsme k tomu, že hledáme nespecifikovaný lidský pach (NSP) v celé jeho šíři, s důrazem na rozlišení živého a neživého nálezu. Podstatou práce je tedy najít vše lidské – a pokud možno rozlišit.

Vrcholem obtížnosti je práce na vodní hladině při vyhledávání utonulých.

4) *Můžete mi prosím, uvést příklad praktického nasazení, kde se zúročil letitý výcvik záchranného psa?*

Já osobně jsem se zúčastnil zhruba dvacítky praktických zásahů, asi v polovině případů jako vedoucí zásahu. Nejnáročnější práce byla při označení utonulého v řece Sázavě v létě roku 2011. Hladina vody atakovala první povodňový stupeň, zásahu byli přítomni rodinní příslušníci pohřešovaného, pach se táhl v úseku 700 metrů. Ve spolupráci s SDH jsme pročesávali hladinu na dvou raftových člunech a nasadili sedm týmů. Po šesti hodinách zužování prostoru jsme nakonec označili prostor, kde byl druhý den utonulý vyzvednut.

To uvádím jako příklad úspěšné práce, přestože se jednalo o nález mrtvé osoby. V 95 procentech jde bohužel o tento typ nálezu. Pozůstali potřebují vědět, co se stalo, potřebují se rozloučit a blízkého pochovat. Při hledání zavražděné ženy z Jindřichova Hradce nám rodina mnohokrát sdělovala, že tuší, že je žena po smrti, ale že právě ta nejistota je jejich nejhorší noční můrou.

5) V dnešní přetechnizované době se může zdát využití psa poněkud zastaralé, myslíte si, že jej lze plnohodnotně nahradit počítačem, sondou či jiným přístrojem?

To se opakuje, co svět světem stojí. Člověk má raději "jistoty", které sice nemusí plně fungovat, ale tváří se odborně. Práce s živým tvorem je sice záležitostí převážně intuitivní, samozřejmě nemůže být stoprocentní, ale paradoxně zatím poskytuje lepší výsledky. Jsem však všemi deseti pro jištění výkonu jakýmkoli technickým prostředkem – osobně bych tyto dvě cesty proti sobě nestavěl.

Nicméně pes, jeho čich a jeho chuť dělat pro člověka je zatím naprosto neprobádaná oblast. Málokdo si uvědomuje, jak málo jsme věděli o pachových pracích ještě před pár lety. Pach ve vodě? Rozeznání mrtvého a živého pachu? Praktické stopování? Vždyť jsme vlastně na začátku. Doufám, že během několika let nastane příznivější doba pro tento typ bádání. Ale asi to bude muset přijít z akademického světa, jelikož se neobejdeme bez důkladného studia metodologických aspektů.

Pane docente, moc děkuji za Váš čas a zajímavý rozhovor.

Personálie:

doc. MgA. Stanislav Suda, Ph.D. (*1968)

Katedra pedagogiky a psychologie PF JU v Českých Budějovicích

Katedra autorské tvorby a pedagogiky DAMU Praha – Ústav pro výzkum autorského herectví.

Mistr republiky záchranných psů 2002 (SZBK ČR)

Odborný canisterapeut Dětské psychiatrické léčebny v Opařanech (2001-2005)

Publikace z oboru kynologie:

Od technik ke vztahu

Kontakt, ISSN 1212 – 4117, JU v Českých Budějovicích, ZSF, Boreckého 27, České Budějovice, 10. ročník, číslo 2, 89-90, 119 stran, 2008

Budování vztahu ke psům – možnost socializace na základě dramaterapie

Kontakt, ISSN 1212 – 4117, JU v Českých Budějovicích, ZSF, Boreckého 27, České Budějovice, 10. ročník, číslo 2, 94-95, 119 stran, 2008

Osobnostní aspekty zoorehabilitace

Kontakt, ISSN 1212 – 4117, JU v Českých Budějovicích, ZSF, Boreckého 27,
České Budějovice, 10. ročník, číslo 2, 109-110, 119 stran, 2008

K problematice vyhledávání neživých osob – tzv. mrtvé pachy

Časopis Pes přítel člověka 4/2002, Pražská vydavatelská společnost, Praha 2002

7.2 Služební psovod a vyhledání výbušnin

Pane rozhodčí, vím o Vás, že jste jako služební psovod působil v Severních Čechách a mimo své pracovní vytížení, jste často nominován jako rozhodčí z výkonu na vrcholových závodech, působíte v záchrannářích, a co se týká specializace na vyhledávání výbušnin, tak ty uměla hledat i Vaše fena malého kníračce Darka.⁵⁹

1)Můžete mi prosím říci, jak jste se v rámci svého profesního vývoje dostal k této odbornosti?

Začínal jsem v roce 1979 jako psovod na OOVb v Duchcově. V té době jsem byl již zarputilý kníračkář a měl jsem velkého kníračce DRAKA z Helebrantovy skály. Po mnoha peripetiích mi byl vykoupěn jako služební pes. Ve 2,5 letech měl zkoušku ZVV 3, IPO 3 a další záchrannářské zkoušky. Problém byl v tom, že v této době bylo ve službě u Policie pouze plemeno německý ovčák.

Po absolvování školy SNB v Brně jsem byl vyslán do Speciálního pátracího kurzu psovodů v Býchorech, okr. Kolín. Při nástupu do kurzu jsem si užil přivítání od vedoucího střediska a instruktorů, co tam s tou kozou dělám apod. Kurz byl na 5 měsíců a na konci kurzu byla moje koza jasně nejlepší. O rok později jsem byl již Vítěz ČSSR

⁵⁹ Rozhovor s Mistrem sportu Bc. Vilémem Babičkou pplk. v. v.

ve speciálních pachových pracích a Mistr republiky Svazu záchranných brigád kynologů. Myslím, že jsem tím pomohl spoustě psodů, kteří měli v oblíbě jiné plemeno a nemohli s tím prorazit. Když jsem v roce 1985 začal pracovat ve funkci vedoucího kynologie Severočeského kraje (v této funkci jsem byl až do roku 2010), tak jsem začal s nakupováním služebních psů podle potřeb služby a psodů. Měl jsem ve stavu dobrmany, rotvajlery, belgické ovčáky, labradory a dokonce i dva kokršpaněly, kteří pracovali na vyhledávání drog a výbušnin. Samozřejmě základem byli němečtí ovčáci, kterých bylo cca 85 procent z celkového stavu. Hlavní nábor služebních psů byl z CHS Prackovice, Domažlice a Libějovice. S nákupem psů do služby z civilního sektoru byl problém. Nebyla snaha ze strany velení, které chtělo zajistit chod služební kynologie z vlastních odchovů, a také zde byl finanční problém, kdy rozpočet na nákup psů byl tragicky nízký. Severočeský kraj byl velmi dobře hodnocen v rámci Policie ČR ve výslednosti a já jsem měl i štěstí na dobré velení, které mi vždy umožnilo nákupy psů do služby. Nabíral jsem psodovy, kteří dělali kynologii v civilu, měli s kynologií zkušenost a hlavně svého psa na určité rozpracovanosti, kterého když jsem vykoupil tak absolvoval základní kurz a byl schopen okamžitě výkonu služby.

Má cesta ke specializaci vyhledávání výbušnin začala v roce 1986 (to jsem byl zařazen na Odboru kriminální služby správy Svčk), kdy jsem se dočetl, že v NSR zkouší výcvik psa na vyhledávání výbušnin. Vždy mě velice zajímaly pachové práce a tak jsem napsal na MV ČR, že bych chtěl vycvičit psa na uvedenou problematiku. Odpověď byla ale záporná, nikdo o tento výcvik neměl zájem. Koupil jsem si tedy soukromě malou černou fenu malého knírače Darku (bylo jí 9 měsíců), sehnal jsem si průmyslové výbušniny a začal jsem jí cvičit. Po zhruba půl roce jsem opět napsal na MV ČR, že Darka vyhledává průmyslové trhavinu. Byla ustanovena komise, která přišla Darku přezkoušet. Přezkoušení dopadlo velice dobře, Darku jsem daroval pro výkon služby, byla vzata do stavu a zařazena do kategorie na vyhledávání výbušnin. Byl to první služební pes s touto kategorií u Policie ČR. V té době byl krajským pyrotechnikem por. Václav Bilický, kterého jsem proškolil a předal Darku. Tato s ním sloužila až do roku 1996 a po vyřazení u tehdy již mjr. Bilického dožila na středisku v Ralsku.

V roce 1990 jsem byl osloven MV ČR, abych vedl republikový speciální kurz na vyhledávání výbušnin. Tento kurz jsem připravoval s vedoucím republikové kynologie mjr. Františkem Preisslerem a v roce 1991 jsme jej uskutečnili ve středisku služební kynologie Jihočeského kraje, v Lišově. Jednalo se o půlroční kurz, kterého se zúčastnili

vybraní psovodi z jednotlivých správ krajů. Kurz byl půlroční, neboť jsme všichni museli absolvovat kurz pomocného pyrotechnika, který trval skoro 2 měsíce, a na závěr jsme museli skládat pyrotechnické zkoušky. Tento kurz nám byl zajištěn VÚ Martin, neboť jsme z legislativních důvodů nemohli manipulovat s výbušninami. Nežli jsme složili zkoušky, tak jsme cvičili na pseudolátky.

2) Určitě není každý pes vhodný pro tuto specializaci. Jaká je upřednostněna povaha a plemeno? Můžete mi prosím uvést příklad praktického nasazení psa specialisty, kde se zúročily dlouhé hodiny Vašeho odborného výcviku?

Všichni psi v kurzu byli plemene německý ovčák. Poté co začaly kurzy psovodů na vyhledávání výbušnin, drog, zbraní a akcelerantů pořádat ve Výcvikových střediscích Býchory, Bílá Hora a později i ve středisku Bálková, tak se začala používat k výcviku i jiná plemena. Byli to zejména labradoři, malinois a i různí kříženci, kteří měli patřičný temperament, výborné sociální chování a veliký zájem o aportování, což bývala nejčastější odměna pro psa za nalezení vzorku. Poté jsme již cvičili na tzv. ostré výbušniny, tj. Semtex A, Semtex H, Danubit, TNT, Dygligolový prach apod. Výcvik byl pro mě dost náročný, od pondělí do čtvrtka jsem se věnoval kurzu, ve čtvrtek večer jsem jel domů a v pátek ráno do práce na Správu PČR Svěck, kde jsem musel na poradě a vyřídit agendu spojenou s funkcí krajského psovoda a v neděli opět do Lišova. V kurzu se mi ale moc líbilo, byla tam parta skvělých psovodů, kteří byli do této problematiky zapálení, takže pracovní doba byla neurčitá. Když jsem měl nastoupit do kurzu, tak jsem byl služebně v CHS Prackovice, kde jsem viděl krásného německého ovčáka, Labana od Policie, kterému bylo v té době 1,5 roku. Byl černý s pálenými znaky na tlapách. Dle sdělení vedoucího CHS to byl pes na vyřazení, měl problém vstupu do tmavých místností, na kluzkých površích, dále problém s náprahem a v neposlední řadě zdravotní problém a to chronické záněty v uších. Bude to znít jako klišé, ale já se do toho psa od prvního okamžiku zamiloval. Bada jsem si odvezl a byl se mnou v Lišově na kurzu. Cvičil jsem ho na vyhledávání výbušnin, ale byly tam samé problémy. Ve větší místnosti se plazil podle stěn, když byl kluzký povrch, tak stávkoval. Nevzdal jsem se a zatím co večer psovodi trávili u vínka, tak já jsem s Badíkem jezdil výtahem a učil ho chodit na různých površích. Závěr byl fantastický, Bad všechno zvládl a byl vynikající. Byl jedním z nejlepších psů v kurzu a přezkoušení zvládl na jedničku. Po absolvování kurzu a po vyléčení Bada z chronických zánětů, jsem s ním začal konečně pořádně cvičit. Složil jsem s ním spoustu vrcholových zkoušek, absolvoval jsem s ním MS stopařů, MS služebních psů, MR Záchranných psů

apod. Bad byl Mezinárodní mistr Rakouska záchranných psů, Mistr ČR ve stopách a obraně, 1. mistr republiky služebních psů TART, několika násobný vítěz Věžeňské služby ČR. Vzhledem k tomu že měl DKK, tak jsem s ním v 7,5 roku ukončil závodní činnost. Dožil se u mě 12,5 roku. Měl jsem ho moc rád!

3) V dnešní přetechnizované době se může zdát použití psa poněkud nemoderní, myslíte si, že jej lze plnohodnotně nahradit počítačem či jiným moderním zařízením?

Chcete-li srovnání práce psa a moderních přístrojů, nemohu nezpomenout právě závěru již zmiňovaného kurzu v Lišově, který byl zcela impozantní. Na přezkoušení byl Ministr vnitra, Policejní prezident, pracovníci ze Semtína, televizní štáby, spousta novinářů a hostů. Služební psi byli přezkoušeni z vyhledávání výbušnin v budovách, v osobních a nákladních automobilech, v zavazadlech a v neposlední řadě na osobách. Zakládání prováděli pyrotechnici a součástí přezkoušení bylo i testování přístrojů na detekci výbušnin, které přivezli pracovníci Semtína. Každý služební pes byl přezkoušen ze šesti vyhledávání, přičemž jejich úspěšnost byla sto procentní. Pracovníci Semtína byli nemile překvapeni, neboť přístroje v řádech tisíců dolarů našly výbušninu pouze v jednom případě. (Byl to Semtex, který byl uložen v cestovní kabele, kde byla větší koncentrace pachů). Následně byla uskutečněna tisková konference a po jejím skončení ministr vnitra pozval všechny zúčastněné na velkolepou recepci. Jako perličku uvádím, že jsem byl panu ministrovi na recepci představen a ten mě tam na místě mimořádně povýšil na nadporučíka. (Když jsem se hlásil v pondělí na Správě Svčků a řekl jsem náměstkovi, že mě ministr na recepci povýšil, tak se smál a říkal, že to asi pan ministr viděl v televizi nebo v kině a abych na to zapomněl. Ve čtvrtek jsem byl k náměstkovi zavolán a na stole ležel rozkaz z MV ČR s mým povýšením).

Co se týče dalšího výcviku psů specialistů, tak jsem vycvičil služebního psa Xanto Gymor (NO) na vyhledávání drog a služebního psa ARGO z Lounského chovu (BOM) také na vyhledávání drog.

4) Mimo odbornou specializaci služebních psů jste také velmi uznávaným rozhodčím ve sportovní kynologii a záchranařině. Jak to začalo a co jste všechno posuzoval?

V roce 1980 vznikla Záchraná brigáda kynologů Severočeského kraje. Rozjezd brigády vznikl z iniciativy pana Ms. Vladimíra Kuchty, který se záchranařinou zabývá celý život a ve funkci prezidenta Svazu záchranných brigád kynologů ČR je od samotného počátku dosud. S Vladimírem Kuchtou mě pojí již 40 roků přátelství, byl to můj učitel a rádce, když jsem začínal ve funkci rozhodčího. Vzhledem k tomu jsem

s ním od počátku budoval záchrannou brigádu ve funkci zástupce.

Mám rád sportovní i služební kynologii, ale záchraňarina a velcí knírači jsou moje srdcová záležitost. S pěti velkými knírači jsem byl na osmnácti mistrovstvích světa (záchraňarina, IPO a MS služebních psů). Mám rád lidi kolem záchraňariny, je to neskutečná parta nadšenců a ochotných kamarádů si navzájem pomoci. Jako rozhodčí z výkonu jsem do současné doby posoudil 40 národních mistrovství záchranných psů v rámci Evropy a 12 Mistrovství světa (IRO a FCI).

Personálie:

Mistr sportu Bc. Vilém Babička pplk. v. v.

Národní rozhodčí SZBK a ČKS

Mezinárodní rozhodčí IRO a FCI

7.3 Zaměstnanec chovatelské stanice služebních psů Libějovice a jejich výchova pro Policii ČR

O poslední rozhovor jsem požádala paní Miroslavu Kubičkovou, která se v kynologii pohybuje už úctyhodných třicet let. Víím, že byla civilním zaměstnancem chovatelské stanice služebních psů PS Libějovice a její práce jí byla doslova koníčkem. Pro svůj zapálený a obětavý přístup ke psům dostávala k výcviku často velmi problematičká zvířata, ze kterých se jí podařilo svou láskou a klidným přístupem vychovat úspěšné a oceňované psy. Po zrušení chovatelské stanice v Libějovicích, pokračuje ve sportovní kynologii s velmi úspěšnými psy z jejího vlastního chovu. Je to člověk nevelkého vzrůstu, ale s o to větším srdcem, neúnavnou energií a ohromnou láskou ke zvířatům. Je pro mne symbolem kynologa, který zcela chápe psí duši a umí

s nimi úspěšně pracovat. Jsem velmi ráda, že mi věnovala čas pro náš rozhovor.⁶⁰

1) Paní Kubičková, můžete mi prosím říci něco o Vaší práci na chovatelské stanici v Libějovicích?

Tím, že jsem mohla pracovat se psy v chovatelské stanici se mi splnil můj sen. Již od 16 let jsem se věnovala výcviku a tady jsem mohla zúročit své zkušenosti a jednak cvičit více psů v různém věku, nejrůznějších povah a zaměření. Měla jsem na starosti štěňata, jejich výcvik a v průměru dvě chovné feny do roka. To znamenalo 10 až 14 rozpracovaných zvířat. Výcvik štěňat začínal v 7 týdnech a již v půl roce se ze zdravotních důvodů provádělo rentgenové vyšetření loktů i kyčlí. Což je velmi důležité pro dobrý zdravotní stav budoucích služebních psů a jejich další generace. Pro kontrolu naší práce se provádělo pravidelné přezkoušení ve 4, 6, 7 a 9 měsících a úspěšně bylo vše zakončeno složením zkoušky z výkonu. Jedinci vybraní pro chov ještě absolvovali svod mladých, výstavu, do dvou let zkoušku ZVV1 a bonitaci. Učit psa něco nového není jednoduché, a tak jsem často i doma přemýšlela nad způsobem, jak všechno co nelépe vysvětlit, aby to pes pochopil. Říkala jsem si, kdybych já byla psem, pochopila bych to? Každý pes má jinou povahu a chápe jinak rychle. Je to jako lidé. Naučilo mě to hodně o práci přemýšlet a každé zvíře brát jako jedinečný exemplář. Jsou klidné povahy, které později vypracovávají precizně stopy a jsou temperamentní a nebojácná štěňata, ze kterých vyrostou razantní obránáři. Jsem moc ráda, že jsem mohla alespoň jedenáct let života spojit s touto praxí, protože v civilním životě bych nikdy neměla možnost pracovat s tak širokou škálou psů. Mnoho kolegů říkalo, že mám maminkovské metody, ale já jsem přesvědčena o tom, že klidným, laskavým přístupem a častým opakováním, vepíšu psovi potřebné cviky do hlavy lépe a pevněji.

2) Za tu dobu jste měla možnost poznat velké množství nejrůznějších psů. Je mezi nimi takový, na kterého si vzpomenete i po letech?

Moc ráda si prohlížím rodokmeny psů a do dnes je vidět velmi úspěšná a žádaná krev chovatelské stanice z PS. Nemohu nezmínit Toma z PS, ten byl ve své době jeden z nejvíce využívaných psů v našem chovu, nebo Grima z PS, to byl velmi učenlivý pes po feně právě z Libějovic. Dále třeba Metis z PS, policejního psovoda Sabiny Humpálové, který pochází také z chovatelské stanice Libějovice a jeho babičku Babetu z PS jsem osobně připravila až do chovu. Ovšem pes, na kterého si často vzpomenu, se jmenoval Nuk z PS. Narodil se u nás a v šesti týdnech mu fena na porodnici skočila na nohu a zlomila mu ji. Veterinář tehdy zlomeninu vyhodnotil jako komplikovanou

⁶⁰ Rozhovor s Miroslavou Kubičkovou

a případnou operaci, jako příliš finančně náročnou, a tak se uvažovalo o jeho utracení. Požádala jsem tehdy doktora, aby mu nohu zafixoval a vzala jsem si štěně do své péče. Jezdil se mnou asi dva měsíce domů a zase do práce, naučil se spát v bytě, zvykl si na celou naši rodinu a bez operace se mu noha zahojila tak, že nekulhal, získal u nás perfektní socializaci a byl z něj vděčný a učenlivý pes. Vynikal ve stopách a později se také uplatnil jak specialista na pachové práce v Plzni. Byl to velmi úspěšný a sebevědomý pes, který neměl nikdy problém s prostředím a také nikdo nepoznal, že by někdy kulhal. Později přijel krajský psovod a chtěl podobného psa, jako je Nuk, ale osud se dvakrát neopakuje.

3) Jsou z Vašeho pohledu psi z českého chovu vyhledávaní a jaká je úroveň české kynologie?

Jak už jsem uvedla, u mnoha pracovně úspěšných psů nalezneme v rodokmenu předky, především z chovatelské stanice z Pohraniční stráže a i civilní chovatelské stanice, jako například Z Dudákova nebo Z Blatenského zámku, jezdili krýt právě se psy z PS pro zlepšení povahy. O úrovni české kynologie si myslím, že je velice dobrá. Máme mnoho pracovitých a přemýšlivých kynologů, kteří pravidelně obsazují přední místa na nejvyšších závodech ve sportovní kynologii. Za všechny bych jmenovala našeho úspěšného reprezentanta, mistra sportu, rozhodčího a profesionálního kynologa Martina Pejšu.

4) Závěrem bych se chtěla zeptat na Váš názor, zda v dnešní přetechnizované době, kdy by se mohlo zdát použití psa zastaralé, lze jeho práci plnohodnotně nahradit počítačem, paralyzérem či jinou technikou?

Podle mého názoru zatím nedá. Například termokamera. Je to úžasné zařízení, ukáže kde je ztracený nebo zavalený člověk, ale pokud umře, je jeho označení problém. Stejně tak zásah proti nebezpečnému pachateli v nepřehledném prostoru, vyslání psa je v tomto případě ideální a rychlé, nehledě na finanční náročnost moderního technického vybavení.

Velice děkuji za Váš čas a poutavý rozhovor.

Personálie:

Miroslava Kubičková (1969)

11 let civilní zaměstnanec chovatelské stanice Libějovice

Majitelka vlastní chovatelské stanice Skočická samota, velice aktivní ve sportovní kynologii:

Vykonáno 60 zkoušek z výkonu.

(ZVV2-5krát, ZVV3-2krát: Cher Skočická samota VD 281 b., Heny Skočická samota D 237 b.)

Mezinárodní zkušební řád: IPO3-5krát: Hera fray-dag D 241b., Denica Skočická samota VD 283b, Grejs Skočická samota VD 270b., Cher Skočická samota VD 278b., Car z PS D 268b.)

Zkoušky dle německého zkušebního řádu: SchH3-2krát: Cher Skočická samota D 258b., Heny Skočická samota VD 283b.,

Reprezentace na vrcholových závodech:

Heny Skočická samota - VS MČR ZVV3 r.2010 -1.místo

- ÚM ČR ZVV3 r.2010 - 7.místo, 3.místo v obraně

Cher Skočická samota - VS MČR ZVV3 r.2013 - 1.místo

- ÚMČR ZVV3 r.2013 - 12. místo, 2. místo ve stopách

8 ZHODNOCENÍ PŘÍNOSU KYNOLOGIE PRO BEZPEČNOSTNÍ SLOŽKY

Uplatnění služebních psů je u nás legislativně ošetřeno již od roku 1909. Do té doby bylo přímo zakázáno při služebních úkonech vodit s sebou psa. Jejich prosazení a úspěšnost byla tak výrazná, že již následujícího roku byli služební psi přiděleni k pátrací a bezpečnostní službě četnictva. Následovala postupná úprava normativ, jež řeší nejenom použití, ale i odbornou způsobilost služebního psa. Dnešní právní řád umožňuje použití psa jako jeden z donucovacích prostředků a u specialistů lze jejich výsledek práce použít, v řadě dalších důkazů, například při objasňování trestných činů.

Ač by se mohlo zdát, že používání služebního psa je metoda více než sto let

stará, nejsou doposud jeho pracovní schopnosti překonány. Technický pokrok zasahuje do všech odvětví lidské činnosti, a tak je i mnoho přístrojů, které by částečně mohly nahradit práci psa. Narážíme však na nejrůznější technická omezení, která dokazují, že stále je pro nás pes nenahraditelným pomocníkem a pokud se jeho přednosti vhodně skloubí s moderní technikou a s citlivým a vnímavým přístupem člověka, získáme pro bezpečnostní složky nepostradatelnou součást jejich práce. Jako příklad uvádím srovnání ekonomické náročnosti a výsledné efektivity pořízení drahého a složitého detektoru výbušnin, který musí být člověkem přesně nasměrován na konkrétní místo a po celou dobu řízen, s použitím vycvičeného služebního psa specialisty, který si místo nálezu vyhledá a označí sám. Totéž platí pro vyhledání drog, zbraní, mrtvol, psi používání k pachové identifikaci a další specialisté.

Člověk se cítí být pánem tvorstva, ale příroda mu čas od času ukáže, že je stále mnoho věcí, kde stojí teprve na začátku jejich poznání. Snažíme se psa efektivně vycvičit, přizpůsobit našim mnohdy neskromným požadavkům, snažíme se jej geneticky přizpůsobit ideálu dokonalosti, usměřňujeme jeho chov i zdraví a pomocí nejrůznějších metod se snažíme, aby byl přesný, neomylný a výkonný, ale přitom ekonomicky nenáročný. Často však zapomínáme na to, že pracujeme s živým tvorem, který je inteligentní a ve vypjatých situacích mnohdy zareaguje lépe a rychleji než jeho pán. Je mnoho případů, kdy se pes začal chovat nepochopitelně, odmítal provedení požadovaného povelu a následně se zjistilo, že označuje nález hledané osoby či věci. Stejně tak při náhlém nebezpečí dovede symbolizovat svému pánovi, že není vše v pořádku a pokud je správně utvořené pouto mezi člověkem a psem, dovedou si tyto informace včas předat a na hrozící nebezpečí se připravit. Je to ovšem o ochotě naslouchat, o citlivém přístupu a vnímavosti.

V průběhu přípravy této bakalářské práce jsem měla možnost hovořit s velkým množstvím lidí, kteří buď amatérsky, nebo profesionálně spojili svůj život s kynologií. Ty nejvýraznější osobnosti jsem si vybrala pro rozhovor a díky času, který mi věnovaly, jsem mohla hlouběji nahlédnout do problematiky služební kynologie a jejího legislativního zázemí. Již samotný pohled na historický vývoj právní podpory kynologie ukazuje, že stejně tak, jak se vyvíjí naše společnost, mění se a zdokonaluje i legislativní prostředí pro služební kynologii. Na rozhovorech je patrné, že je pro naši společnost nezbytné, sledovat potřeby společnosti a současně jim přizpůsobovat i zaměření výcviku. Například vyhledání drog nebo výbušnin, je trend, který přišel s dalším vývojem společnosti, ale bez legislativní podpory práce odborníků, by těžko vznikla

nová specializace ve služební kynologii. Česká republika je známa vysokou úrovní kynologie. Pro její úspěšný rozvoj je nutné nejenom legislativně ošetřené prostředí, ale i obětavá a nadšená práce kynologů. Jsem přesvědčena o tom, že ti nejúspěšnější profesionální psovodi mají svou práci jako celoživotního koníčka, jsou pokorní a pracovití a dobře vědí, že nám pes má ještě mnoho co ukazovat. Moderní technické vybavení je určitě v dnešní době nezbytnou nutností, ale po analýze otázky uplatnění kynologie v bezpečnostních složkách, jsem došla k závěru, že ideálním řešením je spojení moderní techniky, vědeckých poznatků a práce služebního psa s vhodným lidským faktorem. Pokud se tedy pro služebního psa vytvoří vhodné prostředí a vede jej zkušený psovod, jsou bezesporu nenahraditelným přínosem pro svůj obor. Měli by být hojně využíváni všude tam, kde jsou pro jejich úspěšné použití vytvořeny vhodné podmínky. Správné využití psa znamená pro celou naši společnost, ušetřenou lidskou sílu, drahou techniku, ale hlavně a především zachráněné lidské životy. To jsou atributy, jež řadí služebního psa do pozice zatím nenahraditelné.

ZÁVĚR

Kynologie v bezpečnostních složkách, bylo tématem mé bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že je to velice široké spektrum činností a složek, zaměřila jsem se především na armádu, policii a vězeňskou službu. Pomocí syntézy a následné analýzy získaných informací a materiálů, jsem se snažila co nejvíce otevřít toto téma a ukázat nejrůznější varianty využití služebního psa. Je až překvapující, jak rozmanité schopnosti pes má a co nám všechno nabízí. Společným znakem jeho uplatnění pro bezpečnostní složky, je důležitost, nenahraditelnost a velký přínos.

Analýza dostupných materiálů prokázala, že symbolem služebního psa stále zůstává univerzální a léty prověřený dělník mezi služebními plemeny, německý ovčák. Je ale celá řada dalších plemen, která jsou člověku nápomocna v nejrůznějších specializacích. Rozhodujícím atributem je přirozenost zvířete a chuť pracovat. Touto vlastností jsou obdařeni jednotlivci, které se člověk snaží pak hojně geneticky využívat, aby předali své povahové klady. Ale příroda má i zde své poslední slovo.

Sumarizace nejrůznějších specializací užitečných pro bezpečnostní složky ukazuje, že je to velmi obsáhlý výčet jedinečných činností, ale stále se jedná pouze o zlomek toho, co je pes pro člověka ochoten s láskou udělat. Od psa strážního, hlídkového, specialistu na nejrůznější pachy, od drog, přes zbraně až po mrtvé vzorky, musím zmínit také psy záchranné, asistenční, doprovodné a nemohu vynechat například

obor zvaný canisterapie, kde pes dává nemocnému a často psychicky zlomenému člověku, opětovnou chuť do života a potřebnou energii bojovat se svým osudem. Vznikne mezi nimi tak silné pouto, že pes přesně zná všechny návyky svého pána a začne reagovat i na situace, které signalizují například přicházející záchvat epilepsie či cukrovky. Pachové schopnosti psů jsou využívány i na poli medicíny, kdy pomáhají diagnostikovat různé nemoci, včetně rakoviny. Je v nich bezesporu ještě ukrytý obrovský potenciál. Díky svému šestému smyslu dovedou rozpoznat blížící se nebezpečí, jako je třeba zemětřesení a pokud člověk dobře porozuměl tomu, co mu pes signalizuje, může být ušetřeno mnoho lidských životů. Tato vzájemná symbióza, vytváří velmi úzký vztah mezi psem a člověkem a i v oblasti vědy se otevírají další specializace, kde nám může být pes nápomocen. Za ta léta vzájemného soužití, nás pes stále přesvědčuje o jeho nevyčerpatelném přínosu a schopnostech. Studium této tematiky mne přivedlo k závěru, že pes nám bude stát vždy po boku, aby obohacoval náš život a je už jen na každém z nás, zda si jej obohatit nechá.

BIBLIOGRAFIE

Literární zdroje

1. ALDINGTON, E. *O psí duši. Povaha, psychologie a chování psa*. 1.vyd. České Budějovice: Nakladatelství Dona, 1999. 354 s., ISBN 80-86136-47-7.
2. CÍSAŘOVSKÝ, M. *Plemena psů A – Z*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Brázda, spol. s r. o. 1995. 272 s. ISBN 80-209-0256-2.
3. FOGLE, B. *Atlas psů do kapsy*. 1.vyd. Praha: Ottovo nakladatelství, 2000. 306 s. ISBN 80-7181-636-1.
4. HARTL, K. *Výchova a výcvik psa*, 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1979. 236 s. a 4 strany přílohy, 28-064-79.
5. HARTL, K., NĚMEC, K., SKUHROVSKÝ, J. *Výcvik psa, 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1969, 236 s., 28-053-70.*
6. HRUŠOVSKÝ, J. *Pes a jeho výcvik*. 2.vyd. Praha: Naše vojsko, 1990. 336 s. ISBN 80-206-0091-4.
7. KOLEKTIV ODBORNÍKŮ-KYNOLOGŮ. *Speciální výcvik psů*. 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1955. 137 s.
8. NAJMANOVÁ, D., HUMPÁL, Z. *Atlas plemen psů*. 1.vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1981. 269 s., 07-126-81.
9. NOVÝ, K. *Kynologická příručka*. 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1995. 160 s. ISBN 80-206-0503-7.
10. REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. 1.vyd. Praha: Grada, 2009. 184 s. ISBN 97-880-2473-006-6.
11. RULC, J. *Dějiny služební kynologie*. 1.vyd. Praha: CanisTR, Alexandr Trankovský, 2010. 416 s. ISBN 978-80-904210-3-5.
12. RŮŽIČKA, J. Mistrovství Evropy policejních psů ve vyhledávání drog. *Pes přítel člověka*. 1998, č.9 s. 14 ISSN 0231-5424.
13. RŮŽIČKA, J. Osmáctyřicet ve stínu. *Pes přítel člověka*. 2010, č.6 s. 54 ISSN 0231-5424.
14. RŮŽIČKA, J. Ulf zachránil životy vojáků. *Pes přítel člověka*. 2007, č.7 s. 18 ISSN 0231-5424.
15. SKUHROVSKÝ, J. *Zkušenosti z výcviku*. 1.vyd. Praha: Naše vojsko, 1953. 131 s. svazek 25.

16. ŠEBKOVÁ, N., HARTL K., *Kynologie*. 1.vyd. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2007. 130 s. ISBN: 978-80-213-1617-1.
17. ŠTĚPÁNSKÝ, K. *Služební a pracovní plemena psů*. 1.vyd. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1974. 297 s., 07-041-74.
18. TAYLOR, D. *Velká kniha o psech*. 2.vyd. Bratislava: Gemini, spol. s r. o. 1992. 240 s., ISBN 80-85265-54-0.

Zákony

1. ČESKO. Zákon č. 273 ze dne 17. července 2008 o Policii České republiky. *In sbírka zákonů, České republiky*. 2008, částka 91.
2. ČESKO. Zákon č. 361 ze dne 23. září 2003 o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. *In sbírka zákonů, České republiky*. 2003, částka 121.
3. ČESKO. Zákon č. 166 ze dne 13. července 1999 o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon), ve znění pozdějších předpisů. *In Sbírká zákonů, České republiky*. 1999, částka 57.
4. ČESKO. Zákon č. 555 ze dne 17. listopadu 1992 o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky. *In Sbírká zákonů, České republiky*. 1992, částka 112.
5. ČESKO. Vyhláška č. 296 ze dne 3. září 2003 o zdraví zvířat a jeho ochraně, o přemísťování a přepravě zvířat a o oprávnění a odborné způsobilosti k výkonu některých odborných veterinárních činností. *In Sbírká zákonů, České republiky*. 2003, částka 101.

Internetové zdroje

1. *Analýza* [online]. Praha : Slovník cizích slov, 2005 [cit. 2013-12-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/analyza>>
2. *Dedukce* [online]. Praha : Slovník cizích slov, 2005 [cit. 2013-12-29]. <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/dedukce>
3. *Dobrman* [online]. Praha : Pejškař, 2008 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.pejskar.cz/dobrman-124/%20>>
4. *Kriminalistická odorologie* [online]. Praha : Bezpečný kraj, 2014 [cit. 2014-01-16]. Dostupné z WWW: < <http://www.bezpecnykraj.cz/kriminalisticka-odorologie-policie-ceske-republiky.aspx>>
5. *Kynologie* [online]. Praha : Wikipedie, 2014 [cit. 2014-01-17]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kynologie>
6. *Kynologie ve službách ozbrojených sborů v České republice* [online]. Praha : Cz – pes, 2001 [cit. 2014-01-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.cz-pes.cz/literatura-sl-kynologie-index.php>>
7. *Metodika takticko-speciální přípravy zásahu se služebním psem* [online]. Praha : Policie ČR, 2009 [cit. 2013-12-30]. Dostupné z WWW:

- <<http://policie.cz/soubor/004-priloha-c-7-pdf.aspx>>
8. *Pachová stopa jako důkaz v trestním řízení* [online]. Praha : Eprávo, 2003 [cit. 2014-01-20]. Dostupné z WWW: <http://www.epravo.cz/top/clanky/pachova-stopa-jako-dukaz-v-trestnim-rizeni-20647.html>
 9. *Polo strukturovaný rozhovor* [online]. Praha : Wiki Knihovna 2012 [cit. 2013-12-28]. Dostupné z WWW: <http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Kvalitativn%C3%AD_rozhovory_%E2%80%93_polostrukturovan%C3%A9_a_nestrukturovan%C3%A9>
 10. *Sběr dat* [online]. Praha : Wikipedia, 2012 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Sb%C4%9Br_dat>
 11. *Standard belgický ovčák* [online]. Praha : Cz – pes, 2013 [cit. 2014-01-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.cz-pes.cz/atlas-belgicky-ovcak.php>>
 12. *Standard německého ovčáka* [online]. Praha : Cz – pes, 2001 [cit. 2014-01-03]. Dostupné z WWW: <http://www.cz-pes.cz/atlas_nemecky_ovcak.php>
 13. *Standard velký knírač* [online]. Praha : Cz – pes, 2001 [cit. 2014-01-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.cz-pes.cz/atlas-velky-knirac-riesenschnauzer.php>>
 14. *Syntéza* [online]. Praha : Slovník cizích slov, 2005 [cit. 2013-12-27]. Dostupné z WWW: <<http://www.online-slovník.cz/slovník-cizich-slov/synteza>>
 15. *Využití služebních psů na útvarech Policie ČR* [online]. Praha : Policie ČR, 2012 [cit. 2014-01-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.policie.cz/clanek/odbor-sluzebni-kynologie-a-hipologie-904727.aspx>>
 16. *Zkušební řád pro policejní psy* [online]. Praha : Cz – pes, 2013 [cit. 2014-01-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.cz-pes.cz/cl-2013010401-q-Zkusebni-rad-pro-policejni-psy>>

Ostatní zdroje

1. Interní materiály Policie ČR
2. Kolektiv autorů (Andrew Rebmann, Edward David, Marcella H. Sorg), *Metodika vyhledávání lidských ostatků, jejich částí nebo míst jejich uložení*. Vydalo: Policejní prezidium ČR, odbor služební kynologie a hipologie. Překlad: npor. Ludvík PINC, náklad: 10 výtisků, vydáno březen 2004. Pro vnitřní potřebu.
3. Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:
4. Odborná směrnice pro koupi služebních psů v rezortu MO, schválil ředitel odboru vojenského zdravotnictví MO plukovník MUDr. Pavel ZBOŘIL, v Praze 1. prosince 2008, č.j. 21-37/2008/DP-3696
5. Rozhovor s doc. MgA. Stanislavem Sudou, Ph.D.
6. Rozhovor s Mistrem sportu Bc. Vilémem Babičkou pplk. v. v.
7. Rozhovor s Miroslavou Kubičkovou

SEZNAM ZKRATEK

Mze – Ministerstvo zemědělství

RTG - skiagram, snímek

EKG - elektrokardiografie

m – jednotka délky, 1 metr

FCI – Mezinárodní kynologická unie (FCI-Fédération Cynologique Internationale)

SNB – Sbor národní bezpečnosti

PS - Pohraniční stráž

SVAZARM - Svaz pro spolupráci s armádou

IPO – zkoušky dle mezinárodního zkušebního řádu, stupeň 1-3

ZVV – zkoušky dle národního zkušebního řádu, stupeň 1-3

NSP-nespecifikovaný lidský pach

SDH-sbor dobrovolných hasičů

VB- veřejná bezpečnost

VS MČR – výběrová soutěž mistrovství České republiky

ÚM ČR- účastník mistrovství České republiky

NO – německý ovčák

BOM – belgický ovčák, Malinois

SSK – skupina služební kynologie

PČR – Policie České republiky

IRO – Mezinárodní záchranářská organizace FCI

GRAFY

Graf 1: *Vývoj odborných specializací*

